

Birleşik Devletler'in “Büyük Durgunluğunda” Reformist ve Devrimci Talepler*

Al Campbell**

Özet

Bu yazı, analitik olarak reformist reform talepleriyle devrimci reformları (ya da “devrimci talepleri” ayırt edebilecek nesnel kriterleri, işçi sınıfının çıkarlarının savunulması ve kapitalizmi aşan hakiki bir sosyalist toplumun inşası açısından ortaya koymayı amaçlamaktadır. Normatif olarak, devrimci taleplerin desteklenmesi, kapitalizmin aşılma sürecini destek ve teşvik edilmesiyle ilgilendiriyor. Konu aldığı devrimci talepler teması doğrultusunda Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşanan finansal kriz ve dönüştüğü “Büyük Durgunluğa” cevap olarak ortaya çıkan iki spesifik talepler kümesini ele alıyor. Geliştirdiği kriterler yoluyla bu talepleri değerlendirerek sınıflamanın yanı sıra Birleşik Devletler'in bugünkü finansal ve iktisadi krizine uygun olacak dönüştürücü devrimci talepler listesine bir başlangıç oluşturabilecek çerçevenin bazı bölümlerinin bir taslağını sunuyor.

Anahtar Kelimeler Amerika Birleşik Devletleri, finansal kriz, Büyük Durgunluk, devrimci ve reformist talepler, kısır ve dönüştürücü devrimci talepler.

Reformist and Revolutionary Demands in the U.S. “Great Recession.”

Abstract

Analytically (“positively”), this essay is concerned with being able to distinguish demands for reformist reforms (or “reformist demands”) from demands for revolutionary reforms (or “revolutionary demands”). Normatively, this essay is concerned with promoting revolutionary demands, supporting and promoting the process of transcending capitalism. In line with its topic of revolutionary demands, the essay discusses two specific sets of demands that were generated in response to the financial crisis and the Great Recession that it evolved into. In addition to evaluating and classifying these sets of demands, a sketch of a few parts of a frame that could be the beginning of a set of transitional revolutionary demands appropriate for the U.S. in its present financial and economic crisis is presented.

Key Words: USA, financial crisis, Great Recession, revolutionary and reformist demands, sterile and transitional revolutionary demands.

* Yazı orijinal dili İngilizce olarak dergiye sunulmuştur. Sayı editörlerinden Benan Eres yazıyı Türkçeye çevirmiştir.

** Utah Üniversitesi, İktisat Bölümü öğretim üyesi.

2010'un başlarında, Birleşik Devletler'de banka reformu olasılığından söz eden bir haber sağanağı yaşandı.¹ Çekişmenin bir tarafında Ben Bernanke, Timothy Geitner ve Larry Summers bulunuyordu. Halkın bankalara karşı öfkesinin doruğa ulaştığı zamanlarda yarım ağızla 'bir çeşit banka reformu' ihtiyacından dem vurmışlardı. Fakat aslında tüm reforma karşı çıktılar ve uygulamada bütün öfkeli konuşmaların sadece konuşma olarak kalmasını, somut bir bankacılık sistemi düzenlemesine dönüşmemesini sağlamak için çalıştılar. Politika iktisatçıları arasında ciddi bir banka reformu için bastırılmış olan en büyük isim, 1979 "Volcker şoku"nun yaratıcısından başkası değildi. Volcker şoku birçoğu tarafından, aslında onyıllar alacak olan dönüşümün başlangıç tarihi, neoliberalizmin kolaylık olsun diye doğum tarihi olarak kabul edilir. Volcker'in teklif ettiği reformlar,² Finansal Reform Yanlısı Amerikalılar, Levy Enstitüsü, İktisat Politikası Enstitüsü (EPI), İktisat ve Politika Araştırma Merkezi (CEPR), Ekonomi Politik Araştırma Enstitüsü (PERI) ve İstikrarlı, Hesapverir, Adil ve Etkin Finansal Reform (SAFER) gibi gruplardan gelen çok daha ilerici ve hatta sol ilerici programların bazı merkezi önerilerini de içeriyordu. "Volcker Palmı"nın üç anahtar önerisi şunlardı:

- Bankaların mülke dayalı özel işlem enstrümanları ve yatırım fonları edinmelerinin yasaklanması yoluyla ("Glass-Steagall Light") yatırım bankacılığının ticarî bankacılıktan ayrıştırılmasının kısmen yeniden tesis edilmesi.
- Hükümete, sıkıntıda olduğunu tespit ettiği firmalara müdahale etme, bu firmaları tasfiye etme ve satışlarına ön ayak olma yetkisinin verilmesi. "Zombi bankalar"ın çalışmaya devam etmeleriyle ilgili kuramsal sorunlar (ve sonuçta kamuya yükledikleri maliyetler), 1980lerin başlarında Tasarruf ve Borçlanma krizi³ ortaya çıkmaya başladığı sıralarda çokça dile getirilmişti. "Serbest piyasa" savunucusu başkan Reagan'dan gelen doğrudan baskılarla birlikte bu endişeler bir kenara bırakılıp görmezden gelindiler. Sonuç olarak tahmin edilen maliyet kamunun sırtına yüklendi.

1 Örneğin, *Financial Times*: "Obama banka planı 'bir kaç aya kadar yasalaşabilir,'" 27 Ocak 2010; "Bankacılar denetim dalgasını püskürtmeye çalışıyor," 31 Ocak 2010; ve "Küresel finansal reform askıda bekliyor," 31 Ocak 2010.

2 Önerisinin detayları ve gerekçeleri New York Times'da 30 Ocak 2010 tarihinde yayınlanan konuk başyazısında bulunabilir: www.nytimes.com/2010/01/31/opinion/31volcker.html?_r=1&pagewanted=1&hp. Bir özetine de şu sayfadan ulaşılabilir: www.businessinsider.com/henry-blodget-paul-volcker-heres-my-complete-plan-to-fix-the-financial-system-and-save-the-world-2010-1.

3 [Ç.N.: Saving and Loans. Borçlu ve borç verenlerin müşterek sahipliğinde kurulan ve çoklukla uzun vadeli konut kredisinde uzmanlaşan küçük finans birliklerinin, Amerika Birleşik Devletleri'nde konut piyasasının çökmesiyle içine düştükleri yaygın iflas dalgası.]

- Bush/Obama'nın yaptığının, yani finansal kurumların kurtarılması için dev kamu kaynaklarının seferber edilmesinin tam tersinin uygulanması. Şirketlerin, hükümet müdahalesi sonrası oluşmalar dâhil (Zararlarını ödememek için, "hükümet müdahale etmeseydi düştüğümüz çukurdan çıkmış olabilirdik" benzeri özürler kabul edilmeden), ettikleri tüm zararlardan doğan maliyetlerin, hisse sahipleri ve yöneticilere ve hatta bu kurumların borç senetlerini ellerinde tutanlara (Alınan faizin seviyesini meşrulaştıran şeylerden biri de borç verenin üstlendiği risk olarak kabul edilir) yüklenmesi.

Finansal kurumlar şüphesiz bu reformlara karşı (bu satırların yazıldığı 2011 başları itibarıyla büyük ölçüde başarılı bir şekilde) yaşamları, yürürlüğe koyulmamalarına bağlıymışçasına mücadele ettiler. O zaman, sistem karşısında bu talepleri nasıl tanımlamalıyız? Sistem karşısında herhangi bir talebi tanımlamanın uygun ölçütleri nelerdir?

Reformlar, Reformist Reformlar ve Devrimci Reformlar

Her değişim talebi, reform kelimesinin tanımından dolayı, bir reform talebidir. Bazıları için "reformist" kelimesi "yavaş ve kademeli" olanı, "devrimci" kelimesi de "hızlı ve ani" olanı çağrıştırır, ama bu çağrışımlar aslında iki kelimenin de tam tanımlarının parçası değildirler. Bazı siyasî reformlar özü itibarıyla aniden gerçekleştirilirken "sanayi devrimi" yüz yıldan daha uzun bir zamana yayılmıştır. Burada söz konusu olan sözlük bilgisine karşı detaycı bir ilgi değil. Önemli olan kapitalizm ötesi bir toplumun inşa edilmesiyle ilgilenen ve bu işe girişmiş insanların, geçmişte düşmüş oldukları oldukça ciddi bir hatadır. Bu yazının da konusu olan siyasî tartışma içerisinde kullanıldığında "reformist reform," var olan sosyal-siyasal-iktisadî düzenin genel çerçevesinin sınırları içinde gerçekleşen bir değişime gönderme yaparken, "devrimci reform" var olan düzenin yıkılması ya da kökten değişmesinin bir bölümüne karşılık gelen ya da bunu destekleyip geliştiren reformlara gönderme yapar. O halde "reformist" ve "devrimci" arasındaki fark değişimin hızına değil, daha farklı özelliklerine, derinlik ve uzamına bağlıdır. Gerçek dünyadaki siyaset için bu oldukça önemli bir farklılıktır, çünkü kapitalist toplumdaki sosyalist topluma geçiş birçok (ve komünist bir topluma geçiş ise çok daha fazla) nesil sürebilir ve bu satırların yazarı büyük olasılıkla da öyle olacağına inanmakta. Bu durumda, insanların, "devrimci" kelimesinin yanlış anlaşılması nedeniyle, çok daha uzun zaman gerektiren bir dönüşümü hızla gerçekleştirmeye çalışmalarının, dönüşümün başarısız olmasına neden olabileceği kuramsal bir olasılıktır.

Kısır Devrimci Talepler ve Dönüştürücü Devrimci Talepler

Bu yazı, analitik olarak (“pozitif” tespit anlamında) reformist reform talepleriyle devrimci reformları (ya da “devrimci talepleri”) ayırt edebilmekle ilgili. Normatif olarak, devrimci talepleri desteklemek, kapitalizmin aşılma sürecini desteklemek ve teşvik etmekle ilgili.

“Özel mülk olan tüm üretim araçlarına ve ilgili tüm finans araçlarına müştereken el konulması” talebi, var olan kapitalist sistem çerçevesi içinde yürütülmesi mümkün olmadığından dolayı, tanımı gereği finansal krizle ilgili olarak açıkça devrimci bir talep olacaktır. Ancak, Birinci Dünya’nın tamamındaki ve Üçüncü Dünya’nın çoğunluğundaki işçi sınıfının bilinç seviyesinin böylesi bir talebe anlamlı bir tepki vermeyecek durumda olduğu, devrimci ya da ilerici siyaseti destekleyen herkes için (ya da gerçeklik hakkında minimum bir fikre sahip herkes için) apaçık ortadadır. Bugün işçi sınıfının geniş kesimi, işçiler arasında (ve kısmen sermayeler arasında) rekabete dayalı kapitalizmin ve üretim araçlarının özel mülkiyetinin kendi beşerî gelişimleri için, beşerî dayanışmaya, parçası oldukları tüm kurumların kolektif demokratik denetimine ve üretim araçlarının kolektif mülkiyetine dayanan alternatif bir sistemden daha cazip olduğunu iddia eden düzmece ideolojiyi kabullenmiştir. Daha küçük bir kesim de böylesi alternatif bir toplumda yaşamının daha tercih edilir olduğunu kabul ederken, böyle bir toplumun kurulabileceğine, hele bugünün dünyası ve onun güç dengesiyle hiç inanmamaktadırlar. O halde böylesi talepler, insanlığın kapitalizm sonrası hakiki bir sosyalist toplum inşasına yöneltme potansiyeline sahip tek gücü, yani işçi sınıfını hiçbir şekilde kendi çıkarları için mücadele etmek üzere harekete geçirme gücünü taşımazlar. Böylesi talepler kısır devrimci taleplerdir ve bu yazının bu tür taleplere olan ilgisi, onları aşağıda tartışılacak olan dönüştürücü devrimci taleplerden ayırt edebilmekten ibaret.

Dönüştürücü devrimci taleplerin altında yatan kuramsal temel aşağıdakilerin eşzamanlı kabulünde yer alır.

- İşçi sınıfı potansiyel olarak devrimcidir. Yani, farklı bir toplumsal sistemde daha iyi olacağına, toplumsal sistemi buna göre değiştirme eylemine girmeye ikna olma potansiyelini taşır.
- İşçi sınıfının hakiki kurtuluşu işçilerin kendileri tarafından gerçekleştirilmeli – kendini özgürleştirme tasarısı olmalıdır. Bunun nedeni sadece açıkça ortada olan, diğer güçlerin toplumsal kudrete sahip olması durumunda işçi sınıfına ihanet edebilecek olmaları (ve tarihsel olarak etmiş olmaları) değildir. Aynı zamanda daha incelikli bir noktadan, işçilerin yalnızca

daha iyi bir dünya için mücadele vermek yoluyla kendilerini bu daha iyi toplumda yaşamaya uygun insanlara dönüştüreceklerinden dolayıdır; dayanışma ve asıl türsel varlıklarının (kolektif doğalarının) bilincini yalnız bu yolla geliştireceklerinden kaynaklanır.

- Bireyler ve bir tür olarak beşerî gelişimlerinin devamı için kapitalizm sonrası bir toplumun gerekliliğine dair işçi sınıfı bilincinin (“sosyalist” ya da “devrimci” bilinç⁴) geliştirilmesinin iki merkezî gerekliliği bulunmakta. İlk olarak, kapitalist sisteme karşı algıladıkları kendi çıkarları için mücadeleye, yani “devrimci praksis” içerisine girmeleri şarttır. İkinci olarak, devrimci praksislerinden yola çıkarak genellemeye gitmeleri, yani kendi belirli mücadelelerinden kapitalist sistemin sorunlu doğası hakkında genel sonuçlar çıkarmaları gereklidir.
- Bu süreçte toplumsal gelişimin neye yönlendiğinin bilgisine sahip olanların (“sosyalistler” ya da “komünistler”) rolü gerekli devrimci bilincin tüm sınıfa yayılmasına katkıda bulunmaktır. Hâlihazırda sosyalist bir bilince sahip olanların işçi sınıfının geri kalanında da bu bilincin gelişmesi için iki temel hedefi var: 1) Sınıfın üyesi grupların baskıların tüm yönlerine karşı verdiği mücadeleleri desteklemek ve geliştirmek; 2) İşçilerin kendi belirli ve kısmî mücadelelerinden yola çıkarak kapitalizmin umumî, sınıfa dayalı baskıcı doğasının farkına varmalarını desteklemek ve buna katkıda bulunmak. Bu yazı özellikle talepler konusunu ele almakta ancak bu iki temel hedefin genel eğitim, örgütlenme biçimleri, vesaire gibi daha birçok yönü bulunmakta.

Bu dört maddenin birlikte ele alındığında devrimci talepler için ne anlama geldikleri konusuna dönmeden önce sonuncusu üzerinde durmak istiyorum. Bu son madde sadece, Marx ve Engels’in “ütopyacı sosyalistlere” yönettikleri sıklıkla yanlış yorumlanan eleştirileriyle değil, aynı zamanda siyasî olarak zararlı olan, (özellikle bugün, Margret Thatcher’ın TINA’sının (There Is No Alternative – Başka Alternatif Yok) büyük etkiye sahip olduğu neoliberal çağda) kapitalizme daha insanî bir alternatifin genel şeklinin işçi sınıfı üzerine tasarlanmasından kaçınma pratiğiyle de ilgili. Marx ve Engels’in ütopyacı sosyalistlerde karşı çıktıkları onların hedefleri değil, bu hedeflere nasıl ulaşacaklarıydı. Bu hedefler yaratıcılarının zihninden, Athena’nın Zeus’un kafasından ortaya çıkmasına benzer şekilde sunuluyordu. Marx ve Engels için ise, tam tersine, “bilincin yeniden şekillenmesi

4 “Sınıf Bilinci” bir sınıfın mensuplarının kendilerini bir sınıf olarak tanımlarından oluşur (Örneğin, bugünkü A.B.D.’de tamamen namevcuttur). “Sosyalist,” “komünist,” ya da “devrimci” bilinç ise belirli bir toplumun yaşayan tarihinin ortaya dökülüşünün ve bunda işçi sınıfının rolünün kuramsal olarak çok daha ileri tarihsel maddeci bir kavrayışını gerektirir.

sadece dünyanın kendi bilincinin farkına vardırılmasından, kendi hakkındaki rüyadan uyandırılmasından, kendi eylemlerinin anlamının ona açıklanmasından oluşur.”⁵ Marx ve Engels’in diyalektik maddeciliği tüm toplumları çelişkilerden,⁶ tarihi de, müdahil özneler olarak insanlar tarafından (kolektif biçimde, yani tarihin motoru olarak sınıf mücadelesi yoluyla) bu çelişkilerin yeni çelişkilerden oluşan başka bir toplumu yaratacak şekilde çözümünden oluşur gördü. Sonuçta, gelecek toplumunun birçok genel yönlü (Marx ve Engels’in çalışmalarında yaptığı gibi⁷) var olan toplumdaki hâkim çelişkilerin çözümü değerlendirilerek görülebilirdi.⁸ O halde Marx ve Engels için, ütopyacı sosyalistlerden farklı olarak, gelecek toplumunun özelliklerinin değerlendirilmesi bugünkü toplumun çelişkilerinin değerlendirilmesinden kaynaklanmaktaydı. “Dünyayı dogmatik bir şekilde tahmin etmiyoruz, sadece eskisinin eleştirisi yoluyla yeni dünyayı bulmaya çalışıyoruz.”⁹ Bu yaklaşım açısından gelecek toplumu hakkında tartışmak, bugünkü toplumun hâlihazırdaki insanî açıdan sakatlayıcı çelişkileri aşıldığı takdirde dünyanın nasıl görüneceği tartışması, birincil çelişkilerin çözülmesi durumunda ortaya çıkabilecek birçok üstün varyantın değerlendirilmesi siyasî bir gerekliliktir. Hiçbir zaman, reddettikleri var olan düzenin yerine koymak için uğruna mücadele ettikleri hakkında, ne kadar kesinlikten uzak olursa olsun, genel bir fikre sahip olmayan kitlesel bir sosyal değişim hareketi olmamıştır.

Dönüştürücü devrimci taleplere geri dönecek olursak, bu taleplerin kuramsal temelini yukarıda sıralanan dört kavramsal yönünün ilk ikisi, taleplerin işçi sınıfının durumu ve endişelerine yönlendirilebileceği ve yönlendirilmesi gerektiği anlamına geliyor. Ancak, devrimci taleplerin dönüştürücü olması gerektiği üçüncüsünde belirtilmekte. İşçi sınıfı sadece, kapitalizm karşısında kendi çıkarları olduğunu düşündükleri uğruna mücadele etmek yoluyla sosyalist ya da devrimci bir bilinç geliştirebilecekse eğer, o zaman devrimci talepler insanların anlayacağı ve bugün, çok daha ileri bir siyasî bilincin oluşmasından daha önce eyleme geçerek cevap verecekleri bir şekilde olmak zorundadırlar. İnsanlar karşılık vererek mücadeleye başladıklarında, tek bir mücadele için sorunlu bir

5 Karl Marx ve Frederic Engels (1975 [1843]). “Letters from the *Deutsche-Französische Jahrbücher*,” *Marx Engels Collected Works* (Bundan sonra MECW), C. 3, Moscow: Progress Publishers içinde, s. 144.

6 Aslında hem toplumsal hem de fiziksel gerçekliğin tüm yönleri açısından, ancak bizim burada ilgilendiğimiz sadece toplumsal olandır.

7 Detaylı bir liste ve bazıları üzerinde bir tartışma için bkz. Al Campbell (2010). “Marx and Engels’ Vision of a Better Society,” *Forum for Social Economics*, C.39, s.269-78.

8 Çelişkiler genel olarak birden fazla yoldan çözülebileceğinden dolayı tarih birden fazla olasılık içeren (contingent) bir süreçtir. Bu nedenledir ki Marx ve Engels geleceğin ayrıntılı bir tarifini verme teşebbüsünde bulunamamış ve bulunmamışlardır da. Var olan birincil çelişkilerin çözümlenmesinin muhtemel sonuçlarının genel tanımlamasından öteye gitmemişlerdir.

9 Marx ve Engels (1975 [1843]) s.142.

sonuç olmasa da birçok mücadelenin tipik bir sonucu olarak baskının daha yüksek bir bilincine ulaşma eğilimine girerler. O halde, bir dizi talebin dönüştürücü¹⁰ olabilmesi için aynı zamanda faal gurubun, hakkında mücadele içinde oldukları konudan kapitalizmin baskıcı doğası hakkında genel dersler çıkarması sürecini de destekliyor ve geliştiriyor olması gerekmektedir. Bir talebin devrimci olması için, bu talebin yerine getirilmesinin (yukarıda bir kenara ayrılan kısır devrimci taleplerin de dışında) özellikle kapitalizmi ortadan kaldırması zorunluluğu bulunmamaktadır.

O halde bir dizi devrimci talep üç özelliğe sahip olmalı: 1) İşçi sınıfı açısından kabul edilebilir, gerçekçi ve (mücadele yoluyla) uygulanabilir olmalıdır;¹¹ 2) İşçi sınıfının kendi çıkarları uğruna mücadeleye girişmelerini desteklemeli ve teşvik etmeli; 3) Uğruna girilen mücadele yoluyla işçi sınıfının bilincini artırma potansiyeline sahip olmalıdır. Bu sonuncusu şu şekillerde de ifade edilebilir: Talepler işçi sınıfına, belirli iktisadî ve toplumsal sorunlarının kapitalizmden kaynaklandığını göstermelidir; ya da kapitalizme karşı mücadelenin gerekliliğini kendi belirli mücadelelerinden çıkarsamalarında yardımcı olmalıdırlar; ya da belirli sorunlarının çözümünün kapitalizmin mantığının ötesinde düşünüp eyleme geçmekte yattığına işaret etmelidirler.

Dönüştürücü devrimci talepler (ya da kısaca “devrimci talepler;” zira, toplumsal olarak kısır yorumları bir kenara bırakıldığında devrimci taleplerin dönüştürücü olması gerektiği ortaya konulmuştur) için kurulmuş olan kuramsal çerçeveye birlikte, takip eden bölümde iki tarihsel dönüştürücü talepler dizisini kısaca ele alacağım ve daha sonra bugün Birleşik Devletler’deki finansal ve iktisadî krize ilişkin devrimci taleplerin değerlendirmesine geçeceğim.

Yüz elli yıl boyunca Marx ve Engels’in en çok okunan çalışması *Komünist Manifesto*’nun okuyucuları, ikinci bölümün sonunda yer alan 10 somut talebin aşikâr biçimde “radikal olmayan” doğası hakkında çeşitli yorumlarda bulunmuşlardır.¹² Bu taleplerin birçoğunun uygulanması için açıkça kapitalizmin sona ermesi gerekmemektedir ve aslında çok sayıda kapitalist ülkede de

10 Bir talepler kümesinin bütün olarak dönüştürücü devrimci olup olamayacağından söz edilebileceği, küme içindeki her bir talep için illa anlamlı olacak bir sınıflandırma olmadığını vurgulamak önemlidir. Özellikle, her bir talebin genel çıkarsamayı destekliyor ve teşvik ediyor olması şart değildir. Bazıları sadece, sınıfı kendi çıkarları için mücadeleye yönlendirmenin desteklenmesi ve teşvik edilmesine hizmet ediyor olabilir ve talepler kümesinin bütünü hâlâ dönüştürücü devrimci nitelikte olabilir.

11 İşçi sınıfı ve bilhassa onun bilinç seviyesi homojen olmadığından uygulamada bu, işçi sınıfının “önemli” bir kesiminin, talepleri, uğurlarına mücadele etmeye degecek ölçüde gerçekçi bulmaları gerektiği anlamına gelir.

12 Karl Marx ve Frederic Engels (1984 [1848]). *The Manifesto of the Communist Party, MECW C. 6*, Moscow: Progress Publishers içinde, s. 505.

sonradan uygulamaya konulmuşlardır: Diğerleri arasında, artan oranlı ya da derecelendirilmiş ağır bir gelir vergisi, iletişim ve ulaşım araçlarının devletin elinde merkezileştirilmesi, bütün çocuklara kamu okullarında ücretsiz eğitim verilmesi ve çocukların fabrikalarda çalışmasının yasaklanması sayılabilir. Tüm toprağın devletleştirilmesi ve üzerinden elde edilen rantın devlete aktarılması¹³ ve miras hakkının yasaklanması gibi diğerleriyse hiçbir kapitalist ülkede uygulanmamışsa da kuramsal olarak kapitalizmle uyumludurlar.

Yukarıda sıralanan dönüştürücü devrimci talep kriterlerinin üçüncüsünün değerlendirilmesi çoğunlukla ilk ikisinden de daha zordur. Talepler işçilerin iktisadî sorunlarının kaynağı olarak kapitalizm hakkında genel çıkarsamalara ulaşmalarını desteklemeli ve teşvik etmelidirler. Bunu genellikle belirli sorunlar hakkında işçilerin tüm sınıfın kolektif çıkarları açısından düşünmelerini gerektirecek, (toplumun demokratik temsilcisi olarak) hükümetin kamu hizmetleri sağlama, toplumun üyesi olarak herkesin iktisadî haklarını garanti altına alması vesaire konularındaki sorumlulukları gibi çözümler ortaya koyarak yaparlar. Bunlar doğaları gereği kapitalizmin mantığının ötesindedirler, ancak yine gerçeklikten uzak ve mücadele etmeye değmez görünecek ölçüde işçi sınıfının bilinç seviyesine yabancı olmamalıdır (Kriterlerin ilki).

Marx ve Engels'in talepleri değerlendirilirken hemen hemen her zaman ortaya koyuldukları arka planın çok önemli bir noktası gözden kaçırılıyor. Marx ve Engels işçi sınıfının ilk görevinin “demokrasi savaşını kazanmak,” devlet iktidarını alarak hâkim sınıfa dönüşmek olduğunu ileri sürer. Ortaya koydukları senaryoda kapitalist sınıf bu noktada hâlâ sermayenin sahibidir ve devlet gücünü kaybetmesine rağmen hâlâ gücünün büyük kısmını elinde tutmaktadır. İşçi sınıfı o zaman sahip olduğu devlet gücünü “tüm sermayeyi burjuvaziden derecelerle söküp al[mak için], tüm üretim araçlarını devletin elinde [ve nihayetinde işçi sınıfının elinde] merkezileştir[mek için]” kullanmalıdır.¹⁴ Marx ve Engels bu varsayımsal durum için yukarıda bahsedilen 10 öneriyi ileri sürerler. İşçi sınıfının devleti denetim altına aldığı ve devrimcilerin, işçilerin sermayeyle olan belirli mücadelelerinden kapitalizmin doğasını anlama yolunda dersler çıkartmasını destekleyip geliştirdikleri bu durumda, en azından tüm üretilen mal ve hizmetlerin kâr amaçlı özel sermaye tarafından üretilmesinin gerekli ya da istenebilir olduğunu

13 Bu düşünce Henry George'un takipçilerinden önemli destek görmüştür (“Georgism” adı verilen bir hareket olarak siyasî örgütlenmeye sahiptir). Oldukça marjinal bir düşünce akımı olarak Birleşik Devletler'de bugüne değin varlığını sürdürmüştür. Bkz. Henry George (1879). *Progress and Poverty*, New York: H. George & Co.

14 Marx ve Engels yazılarında hiçbir zaman 20. Yüzyıl'da, devletin burjuvazinin elinden alınacağı ve üretim araçlarının denetimine sahip olacağı, ancak işçi sınıfının devleti denetimi altına almamış olduğu bir tarihsel durumu ele almamışlardır.

reddeden mantığa sahip yapılar için mücadele etmeye işaret eden şu taleplerden söz edilebilir:

- Kredi sisteminin, tekel ayrıcalığına sahip, devlet sermayesi olan ulusal bir banka yoluyla devlet elinde merkezileştirilmesi.
- İletişim ve ulaşım araçlarının devlet elinde merkezileştirilmesi.
- Devletin sahip olduğu fabrika ve üretim araçlarının genişletilmesi.
- Herkes için eşit emek yükümlülüğü. Özellikle tarım için sanayi ordularının kurulması.
- Tüm çocuklar için kamu okullarında ücretsiz eğitim.

Burada önemli nokta, bütün bunların kapitalist piyasaların mantığı olmaksızın nüfusa mal ve hizmetler sağlamak üzerinden işliyor olması.¹⁵ Sonuçta insanî ihtiyaçların karşılanmasında bu piyasa dışı çözümler için mücadele ve kapitalistlerin karşı tepkileri (yani mücadele etme gereğinin kaynağı) içerisinde işçiler kapitalizmin doğası hakkındaki farkındalıklarını artırır. Özel olarak kapitalistlerin üretimle ilgili olmadıklarını (çünkü toplumsal olarak etkin uygulanabilir alternatif üretim senaryolarına karşı mücadele etmektedirler); ne de işçilerin koşullarını umursadıklarını, tek önemsediklerinin kârlar olduğunu görürler ve işçilerin baskı altına alınmasının ve tam beşerî gelişimlerinin önündeki engellerin, kapitalistlerin umursadıkları bu tek şeyden kaynaklandığını fark ederler.

Sunuldukları senaryo içerisinde Marx ve Engels'in ünlü 10 talebi dönüştürücü devrimci taleplerdir.

İşçi sınıfının devleti ele geçirmemiş olduğu ve kapitalist sınıfın hala devleti denetimi altında tuttuğu durumu düşünelim: Bu 10 talep bu durumda dönüştürücü devrimci talepler midir?

Taleplerin mantığı yine aynı. Sınıflandırılmaları için ortaya çıkan yeni durum sadece, dikkate alınmaya değer bulunmayacak noktada gerçekçilikten uzak olup olmadıkları meselesi, ki eğer öyleyseler yukarıda bahsedilen kısır taleplere bir örnek oluşturacaklardır. Ancak, işçi sınıfı tarafından mücadelelerinin bir parçası

15 10 talebin ilki olan, “toprak mülkiyetinin kaldırılması ve tüm toprak rantının kamu amaçları için kullanılması” talebi, kapitalizmin doğası hakkında ilişkili ancak kısmen farklı bir öğretici değere sahip. Bunun nedeni, kapitalizmin merkezindeki nesnelere, emek tarafından üretilen mal ve hizmetlerle (metallerle) değil, kapitalizmin mantığının, üretilmemiş bir nesneye uzantısıyla ilgili: Toprak.

olarak durumlarını geliştirecek akla uygun talepler olarak değerlendirilirse yine dönüştürücü devrimci talepler olacaklardır. Devleti denetimi altına almış işçi sınıfı değerlendirmeye sadece, eğer işçi sınıfı devlet iktidarını hâlihazırda almış olsaydı bu talepleri neredeyse kesin biçimde akla ve kendi çıkarlarına uygun ve uygulanabilir bulacaktı değerlendirmesiyle girer. Yine bu husus konusunda en başından gerekli olan, belirli bir sıra talebin dönüştürücü mü kısır mı olacağı sorusunun cevabı işçi sınıfının bilinç seviyesinin ve katkıda bulunduğu güçler dengesinin siyasî bir değerlendirmesidir

Ekim devriminin arifesinde Lenin çok az bilinen “Yaklaşan Felaket ve Onunla Nasıl Mücadele Etmeli?” adlı makalesini beş somut talep etrafında şekillendiriyordu: Bankaların ulusallaştırılması,¹⁶ tröstlerin ulusallaştırılması, ticarî sınırların kaldırılması, sanayicilerin, tüccarların ve genel olarak işverenlerin birlikler oluşturmaya zor koşulması ve halkın tüketim üzerinde kolektif toplumsal denetim sahibi olacak tüketici toplulukları içinde örgütlenmeye zor koşulması ve teşvik edilmesi.¹⁷ Yine, Marx ve Engels’in taleplerinde olduğu gibi mevzu bahis olan nüfusun karşılık vereceği hususları ortaya atmak ve bu yolla nüfusu kendi çıkarı için mücadele etmek üzere harekete geçirmek; ve ayrıca işçi sınıfının bilincini, belirli sorunlarının çözümünün kapitalizmin ötesinde kolektivist mantığa sahip işçi sınıfına dayalı öneriler yoluyla yükseltmek. 1917 Rusya’ında bu taleplerin hedef aldığı kurumlar ve uygulamaların var olan iktisadî çöküşe katkıda bulunmuş oldukları yaygın olarak anlaşılmıştı. Bu nedenle bu talepler kısır talepler değildi.

Lenin makalesinde bu devrimci taleplerin uygulanmasının düzenlenmesi ve denetlenmesinin işçi sınıfının kendisinin gerçekleştirmesi konusunda daha açıktır. “Halkın kendisi kapitalistlerin gözetimini gerçekleştirecektir ve denetim düzenlemelerinin titizlikle tatbik edilmesini sağlayacaktır.”¹⁸ “Yönetici ve çalışanlar kendileri yürüteceklerdir... Her şehirde yönetici ve çalışanlar bankaların derhal birleştirilmesi için toplantıya çağırılmalıdır.”¹⁹ “Burada da sigorta şirketi

16 İlginç şekilde, Rusya’daki o zamanki sınıf savaşında bilinç seviyesi öyleydi ki Lenin bu seviyenin, “ulusallaştırma”yla devlet mülkiyetini kastetmediğini, hisse sahiplerinin hisselerini ellerinde tutmaya devam edeceğini (“hiçbir hisse “sahibinin” tek bir kopek bile yitirmeyeceği[ni]” ve bunun “özel mülkiyete el konulmasıyla karıştırıl[maması]” gerektiğini vurgulamak için uygun olduğunu değerlendirmiştir (Vladimir I. Lenin (1964 [1917]). “The Impending Catastrophe and How to Combat It,” *Lenin Collected Works* C. 25, Moscow: Progress Publishers içinde, s.334). Ulusallaştırmanın gerektirdiği, bankaların devlet tarafından tam denetimi ve düzenlemesiydi (aynı, örneğin bugün Birleşik Devletler’de bir enerji tesisi için kuramsal olarak olduğu gibi).

17 Lenin (1964 [1917]) s. 333.

18 Lenin (1964 [1917]) s. 333.

19 Lenin (1964 [1917]) s. 335.

çalışanları kurultayı bu birleşmeyi derhal uygulamaya geçirebilirler.”²⁰ Yönetimin bir bölümü “getirisi yüksek makamlar”ını kaybetmemek uğruna bu sürece karşı çıkacaklarından dolayı, gerekli olduğunda “daha yoksul çalışanların ayrı olarak örgütlenmeleri ve zengin olanların sahtekârlık ya da geciktirme eylemlerini ortaya çıkardıklarında ödüllendirilmeleri” uygun olacaktır.²¹ Ve makalenin tamamında bu şekildedir.

Tüm bu talepler kapitalist piyasaların var olan işleyişini değillerler ve yerlerine piyasa dışı bilincin toplumsal (tam toplumsal mülkiyet – bir çelişki ama yine de başlangıçtaki dönüştürücü talepleri için ikincil bir mevzu – olmasa da) denetimini yerleştirirler. Yine, hem bu talepler için mücadele, hem de gerçekleştirilmeleri, kapitalist sistemin sorunlu doğası ve piyasa dışı toplumsal alternatiflerin çıkarları açısından potansiyel üstünlükleri hakkında işçi sınıfının bilincini yükseltme potansiyeline sahip.

Bugün Birleşik Devletler’de Reformist ve Devrimci İktisadî Talepler

Şimdi, yukarıdaki tartışılan hususların Birleşik Devletler’deki bugünkü finansal ve iktisadî krizle ilgili olarak uygun devrimci talepler konusunda ne şekilde düşünüleceğini örnekler biçimde iki farklı talep grubunu ele alacağım. Öncelikle iki noktanın açıklanması gerekiyor.

İlk olarak, taleplerin doğası hakkında düşünürken, yukarıda tartışıldığı gibi işçi sınıfının bilinç seviyesinin akılda tutulması önemli. Özellikle Birleşik Devletler bazı küçük istisnalar dışında genel olarak 30 yıllık bir işçi sınıfı hareketsizliğine şahit oldu.²² Bunun gibi detayların, taleplerin dönüştürücü biçimde formüle edilmesi için hesaba katılması gereklidir. İkinci olarak, çeşitli taleplerin dünyaya ne zaman sunulacağını belirlenmesi ve sınıf savaşındaki o zamanda ortaya konulacak taleplerle ilgili önemli olaylara kısaca gönderme yapılması oldukça önemlidir. Siyasî gerçekliğin yüzey ayrıntıları finansal ve iktisadî kriz süresince sürekli ve hızla değişti.

2007’nin 9 Ağustos’u genellikle, daha sonra finansal sistemdeki genel bir

20 Lenin (1964 [1917]) s. 338.

21 Lenin (1964 [1917]) s. 335.

22 Bugün Birleşik Devletler’deki sınıf mücadelesi düşünüldüğünde “hareketsiz” işçi sınıfının durumunu açıklamak için uygun bir kelime. Tembel ve uyuşuk. Sınıf meselelerine büyük oranda duyarsız, temel olarak artık nasıl mücadele vereceğinin bile bilemediği doğrudan ücret kazanımlarıyla ilgili ve yönlendirecek bir liderlikten yoksun. Kış uykusundaki bir hayvanmışçasına hareketsiz. Ancak, yer yer gerçekleşen birbirinden yalıtık patlama ve kabarmalar “ölmüş” olmadığını (ve kapitalizm altında ölmesinin mümkün olmadığını) açıkça gösteriyor.

likidite krizine hızla dönüşen eşik-altı krizinin patlak verdiği tarih olarak alınıyor.²³ Aralık ayına gelindiğinde Kasım 2001’de başlamış olan iş çevrimi yükselişi son buldu ve “Büyük Durgunluk” başladı. Finansal kriz hızla reel bir krize dönüştü. Bu resmî olarak 2009’un Haziran’ına kadar sürecekti. Kârlar ya da GSYİH büyüme oranı yerine istihdam ya da işçi sınıfının büyük çoğunluğunun refahına bakılacak olursa ekonomi bu makalenin yazılmaya başladığı 2011 Bahar’ında hâlâ durgunluk içerisinde.

Okuyucuların birçoğu, kimsenin, özellikle hiçbir iktisatçının finansal krizi ya da takip eden reel krizi nasıl öngöremediği (Greenspan’in komite önünde verdiği ünlü ifadeyi hatırlayın), bunun nasıl deprem ya da kasırga benzeri tahmin edilemez bir doğa olayı gibi görüldüğü üzerine Birleşik Devletler basınında bir yıl boyunca yazılanları hatırlayacaktır. Bu tabii ki doğru değildir. Bu, krizi ortaya çıkartan aşırıya kaçmış neoliberal politikaları ve bu politikaları teşvik edenleri aklamamanın bir yoludur. Yüzlerce ilerici iktisatçının²⁴ yanı sıra bir grup ilerici iktisadî araştırma örgütü geçen on yıl (ve daha da öncesinden beri) içerisinde sorunun doğasını doğru biçimde ortaya koyan çalışma üzerine çalışma kaleme aldılar. Spesifik biçimde, sürecin konut balonunun çökmesiyle nasıl sonuçlanacağını belirtiyorlardı. Yok sayıldılar çünkü güç ve varlık sahipleri neoliberal fazlanın devam etmesine izin verilmesinden inanılmaz miktarda para kazanıyorlardı.²⁵ Bu çalışmalar hâlâ bu örgütlerin bazılarının arşivlerinde çevrimiçi ulaşılabilir. Diğer ilerici ya da sol ilerici iktisadî araştırma örgütlerinin çalışmalarının daha az iyi olduğundan değil, burada somut olması açısından ve yazının uzunluk kısıtından dolayı, arşivlerinde bu gibi dokümanların kolayca bulunabileceği üçünden bahsedeceğim: İlerici

23 Aslında eşik altı konut kredisine dayalı finansal kâğıtlar piyasasında sorunlara işaret eden bir sıra başlıca belirti daha altı ay öncesinden ortaya çıkmıştı.

24 Bu yüzlerce iktisatçı, tabii ki Birleşik Devletler’de önemli bölümü şu ya da bu derecede neoliberalizmi (çoğunlukla “etkinlik” adına) tasvip ve teşvik eden binlerce iktisatçı arasında azınlık durumunda.

25 Bugün finans sektöründeki çoğu kişinin ekonomideki balonun sürdürülemez olduğunu bildikleri, ilgisi olan birçoklarının itiraflarını da içerecek şekilde, dikkatli ve kapsamlı bir şekilde belgelenmiştir. Çökmeden önce, şöyle ya da böyle zarar edecek olanlara geri ödemek zorunda kalmayacaklarını doğru şekilde varsayarak büyük miktarlarda para kazanmaya karar verdiler. Örneğin bkz. Michael Lewis (2010). *The Big Short*, New York: W. W. Norton ve Roger Lowenstein (2010). *The End of Wall Street*, New York: Penguin Press. Görülen hukuk davaları, içlerinde beş büyük yatırım bankasındakilerin bazılarının da bulunduğu bir takım yatırım danışmanının, kendileri çökeceklerini bildiklerinden aleyhlerine oynadıkları ya da elden çıkardıkları enstrümanları müşterilerinin satın almalarını sağladıklarını ortaya çıkardı. Oscar ödüllü belgesel film *İç İşler* (Inside Job) iktisat mesleğinin Birleşik Devletler’deki büyük isimlerinin suç ortaklığı yaptıklarını belgeledi. Kriz öncesi sürdürülemez iktisadî yapının, çözüm ona nesnel neoliberal iktisadî analizine dayanarak sürdürülebilirliğinin garanti olduğunu söyleyerek yüksek miktarda para kazanmışlar.

İktisat Politikası Enstitüsü ve daha sol ilerici olan²⁶ İktisat Politikası Araştırma Merkezi ve Ekonomi Politik Araştırma Enstitüsü.²⁷

Krizle karşı tepkilerin gökten inmediği, aslında önemli ancak siyasî açıdan güçsüz bir azınlığın sistemin istikrarsızlığı ve devam ettirilemezliğini ve yaklaşan krizi daha ortaya çıkmadan önce tartışmış olduklarını aklımızın bir köşesinde tutarak bu yazı şimdi, konu aldığı devrimci talepler teması doğrultusunda krize tepki olarak ortaya çıkan iki spesifik talepler kümesini ele alacak. Birleşik Devletler'in bugünkü gerçeği göz önüne alındığında bütün ilerici geniş ölçekli alternatif programlar akademiden ya da diğer ilerici aydınlardan gelmekte. Küçük ve (hem sayısal hem de siyasî açıdan) zayıf sendika hareketi ve diğer toplumsal hareketler kendi durumlarıyla ilgili belirli talepler ortaya koymuş olsalar da hiçbir hükümetin finansal ve iktisadî krizi nasıl ele alacağına dair kapsayıcı talepler çıkartamamışlardır.

İktisadî İyileşme ve Finansal Yeniden İnşa için İlerici bir Program

21 Kasım 2008'de, finansal krizin, Büyük Durgunluğun başlamasıyla birlikte reel bir krize dönüşmesinden neredeyse bir yıl sonra küçük ilerici bir iktisatçı grubu New York'ta toplandı. Toplantı, akademik olarak bağlantılı iki sol ilerici iktisadî düşünce kuruluşu olan Schwarz İktisat Politikası Çözümleme Merkezi ve Ekonomi Politik Araştırma Enstitüsü tarafından desteklendi. Bu toplantı Barack Obama'nın seçilmesinden hemen sonra ve göreve başlamasından önceydi. Bu süre zarfında Obama sıklıkla, finansal krizin tekrarlanmasını önlemek üzere güçlü düzenlemelere olan ihtiyaçtan ve bunun ötesinde ekonomide derin değişikliklere olan ihtiyaç ve özellikle, 30 yıllık neoliberalizmden kaynaklanan reel ekonomideki sorunların bertaraf edilmesi için hükümetin ekonomideki rolünün gerekliliğinden dem vuruyordu. Konferans katılımcılarının çoğu üretecekleri dokümanın en azından birçok bölümünün yeni yönetim ve Kongre içerisindeki daha ilerici güçlerin bazılarıncı ciddiyetle ele alınacağını bekliyorlardı. Hatta konferans masraflarının birçoğu Ford Vakfı tarafından karşılanıyordu.²⁸ Tüm bu tarih, Obama

26 Birleşik Devletler'de grupların siyasî yönelimleri için genel olarak kabul gören bir sınıflandırma bulunmamakta. Zamanında ilericiler tarafından tam bir muhafazakâr olarak görülen Richard Nixon genel olarak Bill Clinton'ın da Barack Obama'nın da daha solunda yer alacak iktisat politikalarına sahipti. Çok az ilerici bu ikisini "sol ilerici" olarak nitelendirebilirken birçoklarına göre, daha az saldırgan işçi karşıtı Keynesçilik yerine neoliberalizme olan bağlılıklarından dolayı ilerici bile kabul edilmemelidirler. Bugün Birleşik Devletler'de ilericilerin çoğu şüphesiz EPI'ı ilerici sayacak ve CEPR ve PERI'nin EPI'nin solunda olduğunu ve bu etiketlerin bu şekilde olduğundan daha belirgin kullanılmaması gerektiğini kabul edeceklerdir.

27 www.epi.org; www.cepr.net; www.peri.umass.edu.

28 Ford Vakfının bunun gibi, ilerici iktisatçıların bir araya gelmelerini finanse etmeye istekli oluşu krizin o döneminde Birleşik Devletler'deki hâkim olan sermaye çıkarlarının nüfuslu bir kesiminin kriz karşısındaki tavrı hakkında önemli bir gerçeği yansıtıyor. Birleşik Devletler'in kapitalist

yönetiminin ve Kongre'deki Demokrat Parti'nin o zamankiyle bugün bu makaleyi yazdığım 2011 baharındaki duruşları arasındaki keskin fark düşünüldüğünde bu taleplerin oynayabileceği ve muhtemelen de o günlerde oynadığı ilerici rolü anlamak için hatırlanmalı.²⁹

Bir sonrakisi için de yapacağım gibi burada öncelikle talepler kümesini tanımlayacağım. Bundan sonra bu yazıyla ilgili konuya geçeceğim – Bu taleplerin doğası nedir ve özellikle dönüştürücü devrimci talepler midir ve değillerse eğer, onları dönüştürücü yapmak için neyin değişmesi gerekir?

Rapor³⁰ tek sayfalık giriş bölümü dışında 18 sayfadan ve yukarıda bahsedilen kriz öncesine ait sürdürülemez yapıyı açıklayan ilerici yazını ve krizin başlangıç aşamalarında kaleme alınan ilerici materyali içeren iki sayfalık bir kaynakça bölümünden oluşuyor. Çözümlemesini oldukça sıkıştırılmış şekilde sunduğundan dolayı “özetlenebilir” değil ama buradaki amacımız içerdiği taleplerin doğasını değerlendirmek olduğundan sadece rapor'un krizi ele almaktaki bütüncül yaklaşımının üzerine oturtulduğu beş “ilke”sini sıralamak ve sonra daha geniş beş hedefini ve ulaşmayı hedeflediği 12 spesifik amacı sunmak yeterli olacaktır.

Sağlıklı bir ekonomi için beş ilke şunlar:

1. Kapitalizm kendisi dışında bir şey tarafından düzenlenmediği takdirde (başlıca yıkıcı dönemlerle birlikte) istikrarsızdır. İstikrar kazandırmak için hükümet tarafından tesis edilen otomatik istikrar sağlayıcıları da içeren düzenlemelere gerek duyulur.
2. Toplumsal olarak faydalı olmaları için piyasaların “toplumca içerilmesi” gereklidir; hükümetler ve diğer toplumsal kurumlar tarafından

ekonomisinin kurtarılması ya da en azından sağlığına geri kavuşturulması için hem finansal hem de iktisadî sistemde derin ilerici değişikliğe gerek duyulabileceğini düşünüyorlardı. Görülüyor ki böyle bir hareketin anlamlı bir ihtimal olduğuna dair o zamanki inançları, gerek duyulması halinde kapitalist çıkarlar açısından gerekli ve hatta faydalı olacak değişimlerin dayandırılacağı açık bir ilkeler listesinin başlangıcının geliştirilmesi için desteklerinin temelini oluşturuyor.

29 Bugün Obama yönetimi, hiçbir ciddi yeniden düzenleme içermeyen ve bu yönelimi gelecekte değiştirme emaresi taşımayan büyük ölçekli finans sektörü kurtarma operasyonlarını gerçekleştirmiş bulunuyor. Özellikle finans sektörüne yapılan bu desteği karşılamak ve Birleşik Devletler'in içinde olduğu savaşları devam ettirmek için reel ekonomi ve yoksulların aleyhine, sosyal harcamalarda büyük ölçekli kısıntılara gidiyor.

30 Toplantının sonucu olan ilk rapor, “İlerici İktisatçıların İktisadî Canlanma ve Finansal Yeniden Yapılanma için İlkeleri” 22 Aralık'ta yayımlandı. Aynı iktisadî yönelime sahip daha uzunca bir doküman, “İktisadî Canlanma ve Finansal Yeniden İnşa için İlerici Program” başlığıyla 1 Ocak 2009'da yayımlandı. Bizim burada ele aldığımız bu ikincisidir. Bu dokümana şu adresten ulaşılabilir: http://www.peri.umass.edu/fileadmin/pdf/other_publication_types/PERI_SCEPA_full_statement.pdf.

yönetilmelidirler ve bu yöneticiler de kamu tarafından denetlenmelidirler (ya da hükümet gözetimi dahi ihaleyle en yüksek teklif verene devredilir).

3. Tüm piyasaların gözetim ve denetiminin ötesinde hükümetin başlıca yayılma etkisine (“dışsallıklar”) sahip, kuramda dahi (uygulamada çok daha geçerli olarak) beşerî refah sağlamada optimalitenin yakınına bile uğramayan iktisadî alanlarda liderlik etmesi gereklidir. Bu alanların önemli örnekleri sağlık hizmetleri, iklim değişimi ve kamusal altyapı yatırımlarıdır.
4. Aileler (genç, yaşlı ve arada ihtiyaç duyan kimseler için) bakım hizmetleri için (tek olmasalar da) en önemli toplumsal yapılardır. Birleşik Devler’deki iktisadî sistemin uygulamada, piyasaların birçok ailenin zorunlu bakım hizmetlerini sürdürmelerinde kabul edilebilir bir maddî destek seviyesi sağlamadığı gerçeği karşısında hükümet ihtiyacı olan aileleri finansal olarak desteklemelidir.
5. Çalışan insanların çıkarlarını korumak ve geliştirmek için kendi kendine örgütlenebileceği, Çalışanlar Serbest Seçim Kanunu gibi yasal bir yapı yaratılmalıdır. Örgütsüz işçilerin %50’sinin sendikalı olmak istediğini ortaya koyan yakın zamanlı çok sayıda oylama sonucuna karşı, işverenlerin işçilerin sendikalaşma çabalarını kolaylıkla engelleyebilmesinden dolayı özel sektörde çalışan işçilerin sadece %7’sinin sendikalı olması hâlihazırdaki yasal çerçevenin yetersizliğini göstermektedir.

Kısaltılmış şekliyle beş geniş ölçekli hedef şunlar:

1. Büyük ölçekli kamu yatırımları ve istihdam, konut, eyalet ve yerel yönetim [ç.n.: Federal olmayan] hizmetleri, yeşil ve altyapı yatırımlarına finansal destek yoluyla ekonomiyi canlandırarak maliye politikası uygulanması ve bu politikanın genişletici para politikasıyla desteklenmesi.
2. Finans sektörünü kurtarma paketlerinin, kurumların daha fazla gözetimi ve bu kurumların çalışmalarının hükümet kaldıracını kullanarak önemli şekilde değiştirilmesi yoluyla daha adil, daha az maliyetli ve daha etkin hale getirilmesi.
3. Kamu sektörünün denetleme ve yönetim kabiliyetini artırarak finans sektörünün yeniden düzenlenmesi ve yeniden yapılandırılması.
4. Toplumdaki artan aşırı eşitsizliğin tersine çevrilmesi ve aile ve toplulukların zenginlik ve güçlerinin artırılması.

5. Daha dengeli, adil ve refah içinde bir dünya ekonomisi için uluslararası iktisadî yönetişimin yeniden şekillendirilmesi.

12 spesifik amaç da şunlar:

1. Birleşik Devletler’de, küresel ekonomideki düşme eğilimini durdurabilecek ve canlanmayı teşvik edecek hedefleri iyi tayin edilmiş bir harcama programı.
2. Genişleme ölçüleri ve gerileme karşısında daha elzem hale gelen yoksulluk karşıtı programlar uluslararası olarak eşgüdümleştirilmeli.
3. İnsanların evlerinde kalmaları – ipotek tahsillerinin ertelenmesi, konut kredileri için yeni finans mekanizmaları ve kiralama fırsatlarının artırılması.
4. İhtiyacı olan herkese, kamu yatırımı, malî genişleme ve nihai işveren mercii programları yoluyla insanî ücretlerle iş sağlanması.
5. Eyalet ve yerel hükümetlerin aile refahı için gerekli istihdam ve eğitim, polis ve itfaiye koruması ve yerel altyapının bakımı gibi hizmetleri sürdürebilmesi için finansman sağlanması.
6. Hem aile refahı hem de uluslararası rekabet edebilirlik için düşük maliyetli evrensel, kapsayıcı sağlık hizmeti sigortası tesisi.
7. Herkes için, garanti edilen bir yaşam standardının sağlanması.
8. Kamu yatırımları, vergi kredileri ve borç garantileri kullanılarak yeşil ekonomiye geçişin teşviki.
9. Kumar ve dolandırıcılığın güvenli bir sığınağı olan ve birkaçını zenginleştirirken ekonomiyi mahveden bugünkü finansal sistemin yerine insanların, toplulukların ve iş dünyasının ihtiyaçlarına cevap veren istikrarlı ve etkin bir finansal sistemin getirilmesi.
10. Geçen on yıllar boyunca büyük zorluk çeken, nüfusun en alt %80’lik kısmının gelir, iktisadî güç ve güvenliğinin yeniden tesisinin anahtarı olarak işçilerin örgütlenme haklarının desteklenmesi.
11. Ulusal altyapının büyük bir kamu yatırım programıyla yeniden inşası.

12. Dünya ekonomisinin uzun dönemde sağlığına kavuşturulması açısından önemli bir adım olarak dünya iktisadî krizinden en fazla zarar gören yoksul ülkelerle işbirliği yapılması ve bu ülkelere yardımda bulunulması.

Bu ilerici öneriler kümesinin birçok güçlü yanı ilk bakışta görülebilir. İlk başta, temel prensiplerin açıklanması yoluyla öneriler “dogma olmaktan çıkartılıyorlar.” Yani öneriler, basitçe kabul ya da reddedilecek nihaî sözler olmak yerine bu genel ilerici ilkeleri paylaşan herkesin onlara en iyi nasıl ulaşılabileceği hususunda, muhtemelen daha az önemli söze dökme zeminlerinde dahi tartışmaya bir davet niteliğindedir. İkinci olarak liste, finans sektörünün hem yeniden düzenlenmesi hem de biçimlendirilmesi için bir sıra talep içerirken program aynı zamanda okuyucularına, Birleşik Devletler’in 21. Yüzyıl’ın ilk on yılının sonundaki sorunlarının finansal kaynaklı olmaktan çok daha derinde olduğunu ifade ediyor. Sistemin tümünü, ekonominin ne finansal ne de reel sektöründe yukarıdan aşağıya damlama kuramına itibar etmeden, belirli insan merkezli hedeflere geri dönmesi gerekir şekilde resmediyor.³¹

Birleşik Devletler’in bugünkü bu durumunda, özelde seferber olmamış ve (önemli şekilde artan hoşnutsuzluk yanında) aşırı derecede düşük bilince sahip bir işçi sınıfıyla, bu talepler listesi devrimci midir?

İlk iki husus bu taleplerin Birleşik Devletler’deki işçi sınıfının bir kısmının mücadele etmesi için gerçekçi, akla yatkın ve uygulanabilir olup olmadıkları ve işçilerin çıkarına olup olmadıkları, kendi öz çıkarları uğruna girecekleri mücadeleyi destekleyip desteklemedikleri, geliştirip geliştirmedikleri. İkinci hususa verilecek cevap açık. Bu ilerici talepler listesi kuşkusuz Birleşik Devletler’deki çalışan halkın çıkarına. Yukarıda bahsedilen Birleşik Devletler işçi sınıfının derin ve uzun süreli hareketsizliği düşünüldüğünde, bu talepler işçi sınıfının kendi çıkarları için mücadele etmek üzere seferberlik seviyesini yükseltme potansiyeline sahipler mi, en azından en basit adımı, “krizi çözmek için gerekli olan” kandırmacısı altında aleyhlerine sürekli ve daha da derin saldırılara karşı koyma adımını teşvik ederler

31 Bazı ilerici talepler kasıtlı olarak sadece finans konularına yönelik olarak hazırlanmışlardır. Birçoğu arasında bir kaç özellikle iyi örnek sayılabilir: James Crotty ve Gerald Epstein (2008). “Proposals for Effectively Regulating the US Financial System to Avoid Yet Another Meltdown,” *PERI Working Paper*, 181; Jane D’Arista ve Stephanie Griffith-Jones (2008). “Agenda and Criteria for Financial Regulatory Reform,” FONDAD; ve Pollin, Robert (2009). “Tools for a New Economy,” *Boston Review* Ocak/Şubat. Oldukça ayrıntılı spesifik bireysel önerilerin bir listesi www.peri.umass.edu/safer adresinden bulunabilir. Sadece ilerici talepler olarak dahi bu öneriler kendi başlarına değerlendirilmemelidirler. Çünkü kendi başlarına çalışan insanlar için değerli olsalar da kısıtlıdır. Sahip oldukları değer, ilerici ya da devrimci bir iktisadî reform için daha kapsayıcı talepler kümesine eklenmeleri gereken finans sektörüyle ilgili ayrıntılı öneriler olarak ele alınmalıdır.

mi? Burada basitçe şunu belirteceğim ki, eğer işçi sınıfının çıkarları için mücadele etmeyi üstlenen toplumsal ağırlığa sahip ilerici örgütlenmeler var olsaydı bu talepler düşük bilinç seviyesine rağmen başlıca bir halk tepkisi ve seferberliğinin, etrafında inşa edileceği temeli oluşturlardı. Ancak bugün böyle güçlü bir toplumsal örgütlenmenin olmayışı bu talepler etrafında geniş bir hareketin inşa edilmesine izin vermiyor. Yine de şunu söyleyeyim ki bu ilerici talepler hâlâ işçi sınıfının kendi kendine ve kendi çıkarı için giriştiği küçük faaliyetlerinin desteklenip geliştirilmesine hizmet edebilir. Bu, daha ilerici sendikaların, ulusal çapta güce sahip olmasalar da siyasetle ilgilenen liberal grupların, liberal kilise gruplarının, yoksulların, kadınların, azınlıkların ve diğer dezavantajlı toplumsal kesimlerin refahını savunan grupların ve Birleşik Devletler toplumundaki diğer benzer ilerici grupların bu programı değerlendirip benimsemelerini sağlayacak örgütlü bir kampanyayla gerçekleştirilebilir. Sonuçların “küçük ölçeği,” Birleşik Devletler işçi sınıfının bilinç ve toplumsal örgütlenme seviyesiyle ne mümkünse onunla orantılı olacaktır.

Bu taleplerin yaratıcılarının grup olarak niyetleri, seferber olmalarını geliştirmek ve desteklemek üzere halka küçük ölçekte ulaşma konusuna odaklanmıyor. Yukarıda belirtildiği gibi bu taleplerin formüle edildiği sırada bazılarının gelecek olan yönetim ve Kongre tarafından belki değiştirilmiş ya da sulandırılmış halleriyle benimsenmesi ihtimali bulunuyordu. Aslında bu talepler yönetici sınıfın krizi çözme konusundaki kaçınılmaz iç mücadelesinde yönetim ve Kongre içindeki (görece) ilerici grupları desteklemeyi amaçlamış ve bu şekilde tasarlanmışlardı. Sonunda ilerici güçler bu mücadeleyi neredeyse tamamen kaybettiler. Ancak burada ilgilendiğimiz, taleplerin doğası. Bu açıdan yaratıcılarının niyetleri önemli değil. Talepler çalışanların kendi adlarına eyleme geçmelerini destekleyip teşvik etmek üzere, o gün ve bugün de mümkün olan düşük eylemlilik seviyesinde kullanılmaya uygundular. Ancak bu potansiyele rağmen, birazdan tartışılacağı gibi bunlar kesinlikle dönüştürücü devrimci talepler değiller.

Taleplerin devrimci olması için diğer gerekli özellik işçi sınıfının kapitalist sistemin doğasını ve karşı karşıya kaldıkları kısmî toplumsal-iktisadî sorunların kökünün bu sistemde olduğunu anlamalarının (bilincin) desteklenmesi ve geliştirmesidir. Bu gereklilik radikal yazında sıklıkla özünde birbirine eşit birçok farklı yoldan ifade edilir. Wainwright yeni sendikacılığın doğma ihtimali üzerine yazdığı kısa makalesinde “kamu malları ve toplumsal ihtiyaçların açıkça belirt[ilmesinin]” gerekliliğine işaret ediyor.³² Kapitalizmin doğası ve onun

32 Hillary Wainwright (2011). “A New Trade Unionism in her Making?” *The Bullet*, Socialist Project E-Bulletin No. 488. Makale bilhassa kamu sendikaları konusundaki mücadeleye

toplumsal sınırlılıkları, onun zıddı olan, insan ihtiyaçlarının kamu tarafından sağlanması için savaşmak yoluyla açığa çıkıyor. Benzer biçimde, aşağıda tartışılacak olan diğer talepler listesinin yazarları insanların “kâr güdüsüne bağımlılığın ötesine bakmalarına” yardımcı olacak talepler geliştirmenin gerekliliğinden dem vuruyorlar.³³ Bu ikisi birçoğu arasında, yukarıda değinildiği gibi bu ikinci temel gerekliliğin birçok farklı yoldan ifade edilebileceği ve hatta ortaya çıkabileceğini örneklemek ve bu meselenin özüne dikkat edilerek bazı belirli ifade tarzlarına saptanılmaması gerektiğini belirtmek için sadece iki örnek.

Bu ilerici programın taleplerini sunmaya, sistem içi reforma dayalı temel doğalarını açıkça göstermek için belli bir yer ayırdım. Şunu belirtmek gerekli ki, böylesi geniş bir talepler listesi ve onların ilerici doğası düşünüldüğünde hiçbir zaman taleplerin sistemi aşmaya yönelik hiçbir ipucu taşımadıkları söylenemez. Örneğin temel ilkelere dönüp bakarsak, “Birleşik Devler’deki iktisadî sistemin uygulamada piyasaların birçok ailenin zorunlu bakım hizmetlerini sürdürmelerinde kabul edilebilir bir maddî destek seviyesi sağlamadığı gerçeği karşısında hükümet ihtiyacı olan aileleri finansal olarak desteklemelidir” cümlesini tartışabiliriz. Bu kuşkusuz, piyasaların hükümet faaliyetinden daha yeğ olduklarını söyleyen neoklasik kuramı ve neoliberal ideolojiyi reddediyor.³⁴ Ya da, açık şekilde piyasa dışı bir hedefi, “herkes için garanti edilen bir yaşam standardının sağlanması” hedefini gösterebiliriz. Ancak her ikisi de, piyasaların her zaman çalışmayacağını belirtiyor olmalarına rağmen, Wainwright ya da Albo vd.’nin örneklerinden önemli bir yönden farklılar. Burada piyasalar başarısız oluyor ve sonuçta kaynaklar ihtiyacı olanlara basitçe aktarılıyor. Wainwright ve Albo vd.’nin örneklerinde ise insanlara, piyasaların mal ve hizmetler üretmeyeceğinden dolayı üretimin diğer bir piyasa dışı örgütlenme yoluyla, üretimin hükümet tarafından örgütlenmesiyle kolektif olarak karar kılınan hedeflerin karşılanması gerektiğine dair bir durum sunuluyor. İlkinde aktarılan malların kendileri piyasadan kaynaklanıyor ve böylece sistemin tüm temeli, sistemin kısıtlarında uygulanan yardımsever aktarımlarla birlikte yine piyasalar olmaya devam ediyor. İkincisindeyse insanlar tecrübe ederek üretimin piyasa dışı (demokratikse ne âlâ) örgütlenmesinin mümkün

odaklanıyor ve iki somut gerçek dünya örneğini, kamu su sistemleri için ve geleneksel hükümet hizmetlerinin yerel hükümetler tarafından özelleştirilmelerine ve dışarıdan tedariklerine karşı verilen mücadeleleri tartışıyor. Mücadelelerin amacı piyasa mantığına zıt olan, insan ihtiyaçlarının kamu tarafından tahsisi ve bu devrimci parksisle bağlantılı olarak dönüştürücü olan “katılımcı siyasallaşma.”

33 Greg Albo, vd. (2010). *In and Out of Crisis. The Global Financial Meltdown and Left Alternative*, Oakland: PM Press.

34 Neoliberal “piyasalar über alles” ideolojisi elbette neoliberal uygulamayla tutarlı değildir – örneğin, banka kurtarma operasyonlarını, genel olarak para politikasını, mülkiyet hakları adına sendika örgütlenmeleri üzerindeki yasal kısıtlamaları, vesaireyi düşünün – ancak bu, burada vurgulanan açıdan önemli değildir.

olduğunu ve hatta bazı durumlarda mal ve hizmetlerin yeterli arzı için gerekli olduğunu görürler. Yukarıda uzunca tartışılan İktisadî Canlanma ve Finansal Yeniden İnşa için İlerici Program bütün olarak açıkça kapitalizmin çerçevesi içinde kalmakta. Başlıca hiçbir bölümü bu sistemin işçi sınıfının sorunlarını çözmedeki yetersizliğini ifşa etmek üzerine kurulmamış. Bu haliyle program bir reformist talepler listesidir.³⁵

Krizle Giriş, Krizden Çıkış'tan Öneriler³⁶

Albo, Gindin ve Panitch çalışan insanların kendi çıkarları için savaştıkları ya da savaşacakları her şeyi, insanların kapitalist sistemin baskıcı doğası hakkındaki bilinçlerini yükseltecek bir talep potansiyeline sahip olmasalar dahi, desteklediklerini ve bunun ötesinde teşvik ettiklerini açıkça ortaya koyuyorlar. Bununla işçi sınıfının kendi adına eyleme geçmesinin önemini kabul ediyorlar. Üç örnek olarak, “çalışan insanların evlerini, tasarruflarını, işlerini ve sosyal programları savunan dolaysız eylem ve talepler[in] her zaman desteklenmeleri ve cesaretlendirilmeleri gerek[tiğini]” ileri sürüyorlar.³⁷ Tabi ki bu mantık işçilerin çıkarına olan ve kapitalizmin ötesine işaret etmeyen birçok diğer şey için de geçerli. Özel olarak, daha önce ele aldığımız 17 genel ve spesifik amaç ve hedefler tam da bu özellikler: Mücadeleci bir toplumsal hareketin, işçilerin kendi çıkarları için aktif mücadeleçilere dönüşmelerini destekleyip teşvik etmek için kullanabilecekleri talepler. Ancak kendi başlarına hangi sayıda olursa olsun bu gibi talepler, kuvvetli biçimde ilerici olsalar da reformist bir program olarak kalacaklardır.

Albo, Gindin ve Panitch daha sonra, “peki ya bunun ötesine geçen talepler?” diye soruyor ve işçi sınıfının, bazı belirli acil sorunlarının değerlendirilmesi yoluyla kapitalizmin doğası hakkındaki bilincini yükseltme yetisine sahip talepleri çağırıyorlar. İnsanların bugünkü iktisadî kriz nedeniyle mümkün ve arzu edilir bulacakları, görece kolaylıkla desteklenip teşvik edilebilecek dört öneriyi ortaya koyup tartışıyorlar. Bunlar kapitalist mantığa açık tehditler olan iki gruba ayrılıyor – kamu tahsisi ve ekonominin demokratikleştirilmesi.

35 Tekrar belirtmeli ve vurgulanmalıdır ki Birleşik Devletler’in bugünkü koşulları içinde bunlar tam anlamıyla ilerici taleplerdir. Bu nedenle bu makalenin yazarı da bu taleplerin altına imza atanlarıdır. Ancak bu, bu taleplerin doğasının devrimci değil reformist olduğu gerçeğini değiştirmez.

36 Albo, vd. (2010) Bölüm 7. Aynı arka plan ve somut önerilerin kısaltılmış bir sunumu, Leo Panitch ve Sam Gindin (2010). “Capitalist Crises and the Crisis this Time,” Leo Panitch, Greg Albo ve Vivek Chibber (der.) *The Crisis This Time. Socialist Register 2011*, New York: Monthly Review Press içinde bulunabilir. Kitabın büyük bölümü krizin nedenleri ve doğasını ele alırken (“Krizle Giriş” bölümü) sadece sonunda kriz için siyasî açıdan uygun olan devrimci sol alternatifin doğası ilk bölümdeki çözümlemenin üzerine inşa ediliyor (“Krizden Çıkış” bölümü).

37 Albo, vd. (2010) s.106

Üç spesifik kamu tahsisi mevzusunu ele alıyorlar – herkes için kamusal sağlık hizmeti, kamusal emeklilik sigortası, ulaşım ve kamusal konutlar gibi çeşitli kamu altyapıları.³⁸ Özellikle bunların insanları niye sorunlarının çözümü için kapitalizmin ötesine bakmaya yönlendireceğine ve bunu yaparken sorunlarının kökeni olarak kapitalizmin doğası hakkında bilinçlerini yükselteceğine dair birtakım nedenler sıralıyorlar.³⁹

Alternatifler üzerine bu yolla düşünmek insanları kâr güdüsüne bağımlılığın ötesine bakmaya teşvik eder... Evrensel haklar ve kolektif ihtiyaçlara odaklı alternatifler işçi sınıfı içindeki bölünmelerin aşılmasına meyl verir ve sınıf birliği ve dayanışmasının inşasına katkıda bulunur.⁴⁰

Kamu hizmetlerinin bozulması ve çökmesinin yanında işçi sınıfı kamuoyunda kriz nedeniyle geniş tartışmaya açılan diğer başlıca konu bankaların ve diğer finansal kurumların rolüdür. Bunların, süregiden iktisadî krize daha sonra evrilen finansal krizin tetikleyicileri olmaları iki eşzamanlı, toplumsal olarak önemli sonuç ortaya çıkardı. Bir yanda, onlara karşı kamuoyunda aşırı dereceye varan infial ortaya çıktı. Öte yanda, Birleşik Devletler yönetici sınıfının bazı önemli kesimleri, bu makalenin başında değinildiği gibi, Birleşik Devletler kapitalizminin uzun dönemli çıkarları ve hatta uzun dönemde sürdürülebilirliği açısından finans sermayenin çıkarlarının bütün olarak sermayenin ve özellikle üretken sermayenin çıkarlarına yeniden tâbi kılınmasının gerekliliğinin ayırtına vardı.

Finans sektörünün kontrol altına alınması tartışmasında birbirleriyle ilişkili ancak birbirinden ayrı anlaşılması gereken iki nokta kendini gösteriyor: Denetim (ya da düzenleme) ve ulusallaştırma.

2009'un baharında, finans sektöründe kriz henüz gelişmeye devam ederken,⁴¹

38 Bunların mantığının kısa bir taslağını 106-109 arası sayfalarda veriyorlar ve yoğunlaştırılmış biçimde tekrar ifade edilmeleri Tez 8 adlı altında 127-8 numaralı sayfalarda bulunabilir.

39 Sadece, bu taleplerden kaynaklanan bilinçteki değişimi değil aynı zamanda işçilerin, birçok geri çevrilmenin kaynağı olarak, çalıştıkları firmaya olan bağımlılıkları üzerinden kapitalist sisteme olan bağımlılıklarında da gerçek bir değişimi vurguluyorlar. Buradaki tartışma için anahtar olan bilinç. Ancak tabii ki sermayeye olan doğrudan bağımlılığın (mücadeleyle kazanılan ödünler yoluyla) azaltılması mücadele alanını genişletecek ve kapitalist sistemin gereksizliğinin anlaşılmasına doğrudan katkı yapacaktır.

40 Albo, vd. (2010) s.107.

41 Finans kurumları hakkında o zamanki en büyük endişe ne kendilerinin ne de başka herhangi bir kimsenin gerçekten ne kadar belaya battıklarını bilmiyor olmasıydı, çünkü kimse bilançolarındaki sorunlu varlıkların değerini bilmiyordu. Likidite sorunlarını karşılamak üzere bu varlıkları satmaya zorlandıklarında yüzlerce, binlerce finans kurumunun iflas durumunda olduğunun ortaya çıkmasından korkuluyordu. Büyük miktarda likiditeyi sisteme bu kuruluşların varlıklarını satmak zorunda kalmamaları için pompalamanın yanı sıra hükümet finans sistemindeki güvenin tekrar sağlanması için piyasa fiyatları üzerinden kâr/zarar beyanı yükümlülüklerini büyük oranda

Birleşik Devletler’de etkili kapitalizm savunucularının birkaçı sorunlu (hepsi değil) bankaların ulusallaştırılmalarını istediler.⁴² Öne sürdükleri model 1990’ların başlarındaki İsveç banka ulusallaştırmalarıydı – hükümet bu bankaları devralacak, tekrar sağlıklı hale gelene kadar denetimi ele alıp büyük miktarda kaynak pompalayacak ve sonra tekrar özelleştirecekti. Bu öneri hâlihazırda uygulamaya konulmuş olan ve Birleşik Devletler hükümetinin kurtaracağı bankaların yönetimine karışmayacağını içgüdüsel biçimde ilan ettiği dev banka kurtarma paketlerinin tersineydi. Bu, bankaları kapitalist sistemin ihtiyaçlarını yerine getirmek yerine (ve Obama’nın talep ettiği gibi hükümetin parasıyla ekonomiyi canlandırmak üzere üretken teşebbüslere kredi sağlamak yerine) kendi kâr çıkarılarının peşinde koşmaya devam etmekte özgür bıraktı (varlık fiyatları üzerinden spekülasyona ve özellikle kamu borcu üzerinden garantili kârlara yöneldiler).

Albo vd.’nin ileri sürdüğü gibi burada geliştirilmesi gereken dönüştürücü, yani kapitalizmin ötesinde düşünmeye sevk edecek husus iktisadî demokrasinin gerekliliğidir. Finans sektörünün demokratikleştirilmesi⁴³ birçok yolla sağlanmaya

kaldırarak bankaların bilançolarındaki varlıklarının değerlerini daha da şişirmelerine olanak sağladı. Birçok muhafazakâr yatırım danışmanı bu hareketi hükümetin “çöpü yol boyunca tekmeleme” yaklaşımının bir parçası olarak gördü. Bu, bugün kendiliklerinden büyümlü biçimde kaybolacakları umuduyla basitçe süregiden sorunların boyutlarını gizleyen müdahalelerle yetinmek anlamına geliyor. Çöpü yerden kaldırmak yerine sürüklemeye devam etmenin, tam tersine gelecekte büyük bir iktisadî krize yol açacağını söylüyorlardı. Bu muhafazakârlar hükümetin piyasa fiyatları üzerinden kâr/zarar beyanı yükümlülüklerini ve diğer şeffaflık prosedürlerini yeniden tesis etmesini ve bu yolla sermayenin kendi çıkarı için en uygun biçimde hareket etmeye karar verebileceği bilgiye sahip olmasını, sorunlu bankalarda stok sahibi kapitalistlerin, kapitalist kurama göre tüm diğer başarısız girişimler için olduğu gibi, bankaların daha önceki faaliyetlerinden kaynaklanan zararlarına katlanmalarını istediler.

42 Fred Moseley (2009). “Time for *Permanent* Nationalization!” *The Economic Crisis Reader*, Boston: Economic Affairs Bureau içinde, s.144. Devrimci dönüşümü savunan insanlar için siyasî anlamda önemli bir konu, dönüştürücü devrimci taleplere ihtiyaç duyulurken ilerici reformist taleplere destek vermenin tutarlı olup olmadığıdır. Bu yazara göre bunun cevabı siyasî gerçekliğe göre değişir. Eğer derin bir radikalleşme meydana geliyor ve reformist program dönüştürücü devrimci talepler kümesinin önünü tıkamak için ortaya atılıyorsa bu tutarlı değildir. Bu makalenin yazarı gibi Fred Moseley de yukarıdaki ilerici reformist taleplerin altına imzasını attı ve aynı zamanda da onların ötesine geçecek dönüştürücü devrimci talepleri teşvik ediyor.

43 Albo, vd. (2010) Tez 9 s.128. Aynı zamanda krizin doğal olarak bir takım başka ulusallaştırma taleplerini de sunduğuna işaret ediyorlar (s.114). Kamu fonlarıyla kurtarılan ve yine kamu denetimine sokulmayan otomotiv sanayini kısaca tartışıyorlar. Finans sektörüyle ilgili tartışılacak olanla uyumlu biçimde sahici ulusallaştırmanın biçimsel mülkiyetten daha fazlasını gerektirdiğini, girişimlerin toplumsal açıdan arzu edilir üretime dönüştürülmelerinin gerekliliği belirtiyorlar. İkinci Dünya Savaşı sırasında otomotiv sanayinin işçilerin halihazırdaki vasıfları kullanılarak uçak gövdesi üretecek şekilde dönüştürüldüğü gibi, ulusallaştırılmış bir otomotiv sanayi, yine işçilerin halihazırdaki vasıfları kullanılarak ve istihdam korunarak rüzgar tribünleri gibi ekolojik olarak gerekli ürünleri üretecek şekilde dönüştürülebilir.

çalışılabilir. Tüm sektörün ulusallaştırılarak bir kamu gövdesine dönüştürülmesini öneriyorlar. Bu ulusallaştırma sadece finans sektörünün biçimsel olarak toplumsal denetim sokulmasını değil aynı zamanda işleyiş amacının kâr maksimizasyonundan toplumsal refahın maksimizasyonuna dönüştürülmesini de gerektiriyor. Örneğin yukarıda sıralanan üç kamu tahsis programının finanse edilmeye ihtiyacı olacaktır. Bu nedenle kamuya ait olacak olan finans sektörü sadece ulusal refahın gözetilmesi açısından döviz işlemlerinde sermaye kontrolü uygulamayacak aynı zamanda yerli işlemler için de sermaye kontrolüne başvuracaktır. Sermayeyi maksimum kâr fırsatlarına değil, demokratik biçimde karara bağlanmış kamu ihtiyaçlarına uygun şekilde yönlendirecektir. Kurumların dönüşmesinin de ötesinde, onların işleyiş amaçlarının kapitalizmi aşacak bu şekilde dönüştürülmesi işçilerin kendilerinin (yani bilinçlerinin) dönüşümünü destekleyip geliştirir: “Kendilerini sadece bir işçiden daha fazlası olarak, herkes için daha makul, eşitlikçi, sürdürülebilir, demokratik ve zengin bir hayatın inşasını hedefleyen kolektif projenin bir parçası olarak görmeye başlamaları gerekecektir.”⁴⁴

Bankaların ulusallaştırılması geçerli dönüştürücü devrimci bir taleptir ancak bununla ne istendiği açıkça belirtilmelidir. Kapitalizmi desteklemek ve geliştirmek üzere bankaların hükümet tarafından işletilmeleri, özellikle kriz zamanlarında geçici bir önlem olarak ve hatta daha uzun erimli bir öneri olarak, tanımı gereği insanların çözüm için kapitalizmin ötesine bakmalarını, işçi sınıfı bilincinin yükseltilmesini desteklemek ve geliştirmek adına hiçbir işe yaramaz. Moseley'nin vurguladığı gibi ulusallaştırma öncelikle kalıcı olmak üzere gerçekleştirilmelidir. Ancak bunun da ötesinde, yukarıda değinilen Lenin'in taleplerinde olduğu gibi zaruri husus denetimdir.⁴⁵ Ve denetimin toplumsal ve demokratik olacağı ve sektörün toplumsal olarak kararlaştırılmış hedeflere hizmet etmek üzere dönüştürülmesini gerektireceği baştan açıkça ilan edilmelidir. Finans sektörünün bu dönüşümü aynı zamanda karşılığında işçilerin kendilerinin dönüşümünü de içermelidir.

Birleşik Devletler'de Bugünkü Finansal ve İktisadî Kriz için Dönüştürücü Devrimci Talepler

Bu yazıyı Birleşik Devletler'in bugünkü finansal ve iktisadî krizine uygun olacak dönüştürücü devrimci talepler listesine bir başlangıç oluşturabilecek çerçevenin bazı bölümlerinin bir taslağıyla bitireceğim. “İktisadî Canlanma ve

44 Albo, vd. (2010) s.114.

45 Lenin'in taleplerinde olduğunun tersine krizin doğası ve finans kuruluşlarının kurtarılması, hayatta kalmaları için kamu parasının onlara aktarılması gerektiğinden dolayı kamu mülkiyetine geçirilmeleri talebini doğal hale getirmiştir. Bu nedenle, demokratik toplumsal denetim için, mülk edinmeden denetimin tartışılmasının hiçbir pedagojik yararı yoktur.

Finansal Yeniden İnşa için İlerici Program”ın taleplerinin yukarıda özet olarak sunulduğu şekilde ancak, *Krizde Giriş, Krizden Çıkış*’ın örneklediği tipte bir dönüştürücü devrimci içeriğe sahip olacaklar. Bunun, Kuzey Amerika solunun birçok kesiminin bugünkü kriz karşısında oluşturması elzem bir (ya da birden çok) genel tepkiyi kurgulamak üzere gerekli çok sayıda tartışma ve toplantıya bir girdi olması amaçlandı. Krizden doğrudan olumsuz etkilenenler için çekici olma potansiyeline sahip olmalı. Aynı zamanda da, sadece zorluklarının bertaraf edilmesini istemekle kalmamalı, kendi çıkarları için mücadele etmek üzere harekete geçmelerini desteklemeli ve geliştirmeli ve iktisadî ve toplumsal sorunlarının kökünün kapitalist sistemde yattığını anlamalarına hizmet etmeli.

Sağlıklı ve insanî bir ekonomi için iki ilke şunlar:

1. İktisadî sistem daha geniş toplumsal sistemin bir parçasıdır ve onda içerilir. İktisadî sistemin mensupları için hedefleri geniş toplumsal sistemin mensupları için koyduğu hedeflerle uyumlu olmalıdır. Örneğin, daha geniş olan toplumsal sistem mensupları tarafından demokratik denetimi arzuluyorsa eğer iktisadî sistem de demokratik denetimi arzulamalıdır ve aslında geniş toplumun ekonomiyi de içeren tüm bileşenleri için bu hedef sağlanamıyorsa toplumun geneli için de sağlanamayacaktır.
2. İnsanî bir iktisadî sistem hedefinin birbiriyle ilişkili ancak birbirinden ayrı iki bileşeni vardır. İlki, mensuplarına, teknolojisi ve emek verimliliğiyle uyumlu olarak, haysiyetli ve nitel olarak zengin bir hayat için yeterli seviyede (yaşlı mensupları için emeklilik sigortasını da içeren) ve geniş toplumun eşitlik kaygısının bir parçası olan hedefleriyle tutarlı şekilde mal ve hizmet sağlanması. Buna mal ve hizmet tahsisinin insanların yaşadığı doğal çevreyi yok etmemesi ya da bozmaması gerekliliği de girmekte. Nitekim eğer tersi olursa bu tahsisin sürdürülmesi mümkün olmayacaktır. İkincisi, üretim sürecinin toplumun, mensuplarının beşerî gelişimiyle, çok boyutlu potansiyel kapasitelerinin geliştirilmesiyle, “daha tam insan” olan insanların yaratılmasıyla ilgili hedefleriyle tutarlı biçimde örgütlenmesidir. Birçok hususun yanında bu, kapitalizm altındaki üretim sürecinin tersine, insanların daha büyük dayanışma ve insanî duygudaşlık sergileyecekleri bir topluma katkıda bulunacak, insanlar arasında rekabet yerine işbirliğine dayalı bir üretim sürecini gerektirmektedir. Sağlıklı ve insanî bir üretim sürecinin ikinci bir özelliği de, yine parçası oldukları tüm kurumların insanların denetiminde olmasını hedefleyen kapsamlı demokratik amaca uygun olarak, bir üretim ünitesinin mensuplarının bu üretimden etkilenen toplumun diğer kesimleriyle birlikte kolektif olarak çalışma sürecinin

denetimine sahip olmalarıdır. Bu durum artan dayanışmayla birlikte kapitalizmin başlıca olumsuz sonuçları olan çalışmaya ve toplumun diğer üyelerine yapancılaşmanın temel kaynaklarını ortadan kaldıracaktır. İktisadî sistemin bu ikinci hedefine ilişkin olarak, bugünkü hâkim iktisat kuramlarının tüketimci anlayışlarının tersine iktisadî üretim sürecinin her zaman çift ürünlü olduğu anlaşılmalıdır: Mallar ve üretken faaliyetlerinin doğasına uygun olarak şekillenen insanlar.

Bu ilkelere dayalı olarak iktisat politikası şu genel hedefleri teşvik etmeli:

1. Haysiyetli ve nitel açıdan zengin bir var oluş için yeterli gıda, eğitim, sağlık hizmeti, konut ve ulaşım. Bu, toplumun yaşlı mensuplarını da içermekte.
2. İktisadî faaliyetlerimizi sürdürürken içinde yaşadığımız çevrenin korunması.
3. Tam istihdam.

Ekonominin demokratikleştirilmesi – toplumsal üretimle ilişkili ya da ondan etkilenen herkesin toplumun üretici sürecinde gittikçe daha çok söz sahibi olması ve nihayetinde sürecin kolektif denetime geçmesi. Birleşik Devletler’de bu yönde acilen atılması gereken bir adım, kapitalistlerin misillemelerine karşı haklarını kolektif olarak savunmak üzere sendikalarda birleşen işçileri koruyacak ve kapitalistlerin beğenmedikleri her emek hareketini ciddi biçimde tıkamalarını engelleyecek yeni bir iş yasasıdır. Bu, yukarıda bahsedilen oylama sonuçları ve gerçekte özel sektördeki sendikalaşma oranı arasındaki uçurum düşünüldüğünde işçilerin demokratik haklarıyla ilgilidir.

Aşağıdaki belirli iktisat politikası amaçları bugünkü krizin en şiddetli olumsuz etkilerini yukarıdaki ilkeler ve genel hedeflerle tutarlı biçimde ele almak için gerekliler:

1. Toplum istihdam edilmek isteyen herkes için makul ücretlerde iş imkânlarını garanti etmeli. Çalışmak isteyen insanları atıl kalmaya zorlamak toplumsal bir israftır ve açıkça toplumsal açıdan akıl dışıdır. Eğer kapitalist piyasa sistemi isteyen herkese iş sağlayamıyorsa insanların kolektif temsilcisi olarak hükümet, yine kapitalist piyasa sisteminin yeter seviyede sağlamakta başarısız olduğu toplumsal olarak faydalı mal ve hizmetleri üretmek üzere bu insanları istihdam etmelidir (nihai işveren mercii). Diğerleri içinde çok tartışılan bugüne ait bir örnek Birleşik Devletler’in çökmekte olan altyapısının yenilenmesidir – içme suyu, kanalizasyon, çöp ve atık

imhası/yönetimi, kamu binaları, yollar, vesaire. Yakın zamanda finans ve otomotive sektörleri için uygulanan “kurtarma planları”yla ilişkili daha dar açıdan, özel kapitalist bir girişim iflas ederse hükümet şirkete el koyup yeniden yapılandırma yoluyla devam edebilir hâle getirmenin toplumsal açıdan kazançlı olup olmadığına karar vermelidir. Eğer öyleyse, kamu teşebbüsü olarak işletilmelidir (bilhassa girişimin denetimini ele almadan, bugünkü kurtarma operasyonlarında yapıldığı gibi kamunun parası kurtarma planları için özel çıkarlara teslim edilmemeli, kapitalistlere kamu bağışında bulunulmamalıdır). Hükümetin kurtarma ve el koyma kararında, elbette tek olmasa da dikkate alınacaklardan biri işlerin korunmasıdır.

2. İnsanlar yaşlandıkça üretken biçimde çalışma kabiliyetlerini farklı derece ve oranlarda kaybederler. Toplumun mensubu olmak maddî ve insanî açıdan haysiyetli bir var oluşu bu üretken olmayan (ya da üretkenliği düşük) insanlar için garanti etmelidir, aynı, toplumun henüz toplumsal olarak üretken olmayan tüm çocuklar için sağlaması gerektiği gibi. İnsan dayanışması bugünkü üretken işçilerin, üretken yıllarında üretken olmayan daha yaşlı insanlara destek olan ve şimdi kendileri yaşlanmış ve toplumsal üretkenliklerini yitirmiş olanların haysiyetli var oluşlarına kolektif olarak katkıda bulunmalarını gerektirir. Toplum hâlâ çalışabilir olan ve çoğunlukla daha düşük hızda, daha düşük saatlerde ya da fiziksel külfeti daha düşük işlerde çalışmak isteyen bu yaşlı insanların çalışmalarına izin verecek şekilde yapılandırılmalıdır. Bu insanlar hayatları boyunca birikmiş çalışma tecrübesinden gelen özellikle değerli katkılarda bulunacaklardır. Bugünkü kriz açıkça gösteriyor ki emeklilik gelirleri belirli bir kapitalist işletmenin canlılığına bağlanmamalı, toplumun mensubu olmaktan kaynaklanan toplumsal bir hak olarak kabul edilmelidir.
3. Tüm kamu girişimleri, halkın temsilcisi olmak zorunda olan hükümetin her yönü için olduğu gibi demokratik biçimde yönetilmelidir. Bu, girişimde yer alan işçilerin, doğrudan etkilenen diğerlerinin (tüketiciler, işletme yakınında yaşayanlar, vesaire...) ve toplumun bütününün çıkarlarının demokratik dengesi üzerinden yönetilme ve faaliyetlerin kamuya açık olması anlamına gelir. Ulusallaştırma, halkın karşısında hesap vermeyen teknokratik ya da siyasî bir bürokrasinin denetimi değil toplumun, kendi mensuplarınınca demokratik denetiminin genişletilmesi anlamına gelmelidir.
4. Birçok ülkede yılların tecrübesi, sağlık hizmetlerinin kamu yoluyla (basitçe GSYİH’ya oranı şeklinde ölçüldüğünde dahi) daha düşük toplumsal maliyetlerde sağlandığını ve bu hizmeti hiçbir özel kapitalist sistemin

(bilhassa hizmetin kişinin işine bağlı olduğu sistemin) beceremediği şekilde toplumun tüm üyelerine ulaştırdığını (insan hakkı olarak sağlık hizmeti) gösterdiğinden dolayı toplumun tüm mensuplarının refahına olan toplumsal bağlılık kadar toplumsal etkinliğin de gerektirdiği sağlık hizmetlerinin everensel bir kamu sistemiyle sağlanmasıdır. Yine bir kamu girişimi olarak kamusal sağlık sistemi, sağlık hizmeti çalışanları, tüketiciler ve toplumun bütünü tarafından demokratik biçimde yönetilmelidir.

5. Kapitalist piyasa sisteminin, kendi işleyişinden kaynaklanan ekolojik felaketi başarılı (ya da hatta ciddi) biçimde ele almayı beceremediği gerçeği karşısında halkın kolektif temsilcisi olarak hükümetin bu sorunu ele almada bir dizi adım atması şarttır. Öncelikle kömür, petrol, doğal gaz ve nükleer enerji üretimi için hükümetin sağladığı dev sübvansiyonun temiz yenilenebilir enerji üretimine aktarılması (ve kitlesel ev yalıtımı programıyla enerji kullanımı etkinliğini artırılması) gereklidir. Bu, çıkardıkları ve çoğunlukla tartışılmayan kirliliğin temizlenmesi ve nüfus üzerindeki olumsuz sağlık etkilerinin tedavisini koşullayan sübvansiyonları da içermektedir. Eğer kapitalist girişimler bu sübvansiyonlarla temiz yenilenebilir enerji üretimiyle ilgilenmezlerse hükümet ilgilenecek kamu girişimleri kurmalıdır. Tüm kamu girişimleri için her zaman olduğu gibi bunlar da işçiler, doğrudan etkilenen diğer seçmenler ve toplumun bütünü tarafından demokratik biçimde işletileceklerdir. Gelecekteki çevre tahribatını sınırlandırarak insanların refahını geliştirme merkezi hedefine ek olarak,⁴⁶ bu “yeşil işler”in üretilmesi hakkındaki tüm ciddi çalışmalar bugünkü kirli enerji üretimimizin azaltılması karşılığında kaybedilecek olandan çok daha fazla iş imkânının yaratılacağına işaret ediyorlar.
6. Tüm isteyenler için karşılanabilir fiyatlarda makul nitelikli konut, uzun vadeli satış ya da kiralama yoluyla ulaşılabilir olmalıdır. Toplumun istihdam arayan herkese makul ücretlerle iş imkânını garantileyeceğini hatırlarsak konut ihtiyacında olanların maliyetini karşılayabilecek bir gelirleri olacaktır. Bugünkü krizle ilgili olarak, hiç kimsenin ödeme zorluğu nedeniyle evinden tahliye edilmemesi gerekir. Çoğu durumda makul maaşlı bir iş garantisi sorunu çözecektir. Ödemelerini makul gelirleriyle yapamayanlar için (bugünkü kredi veren finansal kurumlar değil) bir hükümet kurumu geliri olan ev sakinleri için evin masrafını karşılamalarına

46 Uluslararası uzmanlardan oluşan geniş grupların yaptığı tüm bilimsel çalışmalar bu güne kadarki insan faaliyetlerinin (ve özellikle yakın geçmiştekilerin) şimdiden, büyük ölçekli çevresel zararın ortaya çıkmasını garantilediği konusunda hemfikir. Tarihin hâlâ cevaplaması gereken iki soru zararın ne kadar büyük olacağı ve bugünkü ve yakın gelecekteki faaliyetlerden kaynaklanacak ek zararın ne ölçüde kısıtlanabileceğidir.

uygun olacak daha uzun vadeli bir ödeme planını hazırlayacaktır. Sakinler bu daha uzun dönemli yükümlülüğü ve daha yüksek maliyeti yüklenmek istemezlerse normal ödeme planıyla karşılayabilecekleri daha ucuz bir konuta geçebilir (ya da kira seçeneğini düşünebilirler).

7. Maliyetini karşılayamadıkları ya da başlıca kaynaklarını bir araba sahibi olmaya bağlamamayı tercih etmelerinden bağımsız olarak mevcut iş güzergâhlarına ulaşma imkânını da içerecek şekilde toplumun tüm mensuplarının coğrafi hareketliliğini garantiye alan kapsayıcı, yüksek kaliteli bir kamu taşıma sistemi inşa edilmelidir. Özel piyasaların gerçekleştiremediği görülen, beşeri refah için önemli bir toplumsal hizmetin kamusal olarak sağlanması merkezî amacına ulaşılmasına ek olarak, böyle bir sistemin inşası toplumsal açıdan faydalı işler yaratırken, işletilmesi çevrenin iyileştirilmesine önemli bir katkı sağlayacaktır.
8. Finans sektörünün (sadece yeniden düzenlemesine karşı olarak) ulusallaştırılması. Son 30 yıl içerisinde kapitalist piyasa sistemi defalarca dünyanın birçok ülkesinde bu sistemi tekrarlayan krizler olmaksızın yürütemeyeceğini gösterdi. Krizler reel ekonomiye ve işçi sınıfının refahını zarar veriyorlardı. Yükselme dönemlerinde yüksek kârlar (ve zengin bireyler için yüksek maaşlar) üretiyor, zor zamanlarda ise bu aynı varlıklı kişilerin zararlardan kaçınması için kamunun parasını alıyordu. Kamu parası denetim elde edilmeden veriliyor ya da diğer durumlarda, varlıklılar için yine yüksek kâr ve maaşlar kazandırması için yeniden özel mülkiyete devredilmeden önce zararlarının kamuya devredildiği geçici bir denetime tâbi oluyorlardı. Ulusallaştırma, finans kurumlarının, siyasî temsilcisi hükümet eliyle kamunun mülkiyetine geçirilmesine ek olarak iki elzem özelliğe daha sahip olmalı. Öncelikle, diğer tüm kamu kuruluşları gibi çalışanları, finansal hizmetlerinden yararlananların temsilcileri ve bütün olarak toplum tarafından demokratik (ve şeffaf) biçimde işletilmeli. Bu sektör için özel bir durum olarak, ulusallaştırılmış bir finans sistemi işleyiş amacını sermayesine olan getirinin maksimizasyonundan iktisadî üretken faaliyetin geliştirilmesine çevirmelidir. Bu bilhassa, ancak hiçbir şekilde dışlayıcı olmadan, genel olarak mal ve toplumsal hizmetler sağlayan kamu girişimlerinin finansmanını içerir. Yukarıda değinilenler sayılacak olursa özelde: Tekrar canlandırılacak altyapı, sağlık hizmetleri, temiz yenilenebilir enerji, konut ve ulaşım. Bu, beşerî refahın yükseltilmesi hedefine uygun olarak, yatırımların piyasadaki parasal getirisinden bağımsız olarak demokratik biçimde karar verilen miktarlarda bu sektörlerle yönlendirilmesi anlamına gelmektedir.

Sonuç

Çözümler için kapitalizmin ötesine bakan kendi kendine harekete geçmiş bir işçi sınıfı geliştirme sürecine destek ve cesaret vermeden sorunlu bazı durumların hafifletilmesinin peşinde olan iktisadî talepler reformisttirler. Reformist talepler ilerici ve işçi sınıfının çıkarına olabilirler (ama olmak zorunda da değildir). Devrimci talepler doğaları gereği dönüştürücüdürler. Dönüştürücülükleri işçi sınıfı tarafından kabul görecekları seviye ve özellikte olmalarıyla başlar. Devrimci olması için bir talepler sırasının, 1) işçi sınıfı için akla yatkın, gerçekçi ve 8mücadele yoluyla) elde edilebilir olması, 2) işçi sınıfının kendi çıkarları uğruna mücadeleye girmesini destekliyor ve geliştiriyor olması ve 3) mücadele yoluyla işçi sınıfının bilincini yükseltme potansiyeline sahip olması gerekmektedir. Bugünkü “Büyük Durgunluk” (resmî olarak sonlansa da) işçi sınıfına devrimci taleplerle yaklaşma fırsatları sağlamakta. Sistemin berbat işleyişi ve bir alternatife olan ihtiyaç geniş kesimlerce kabul edilmekte. Devrimci taleplerin teşviki önündeki en büyük engel Birleşik Devler işçi sınıfının bilinç seviyesi ve özellikle 30 yıllık hareketsizliği. Dolayısıyla kapitalist sisteme meydan okuyan her şey, daha iyi olsa da gerçek dışı ve erişilemez görünüyor ve bu nedenle sorunları çözecek kapitalizm içi alternatiflere kulak veriyorlar. Buna rağmen bir devrimci talepler listesiyle işçi sınıfının küçük parçalarına ulaşma kampanyası belli ölçüde başarılı olabilir ve daha sonra kendi üzerine ivmelenecek bir ilk basamağı oluşturabilir.

Yazıda nüfusun büyük çoğunluğu üzerinde krizin yarattığı baskıları azaltmayı hedefleyen iyi düşünülmüş bir talepler listesi dikkatlice ele alındı. Birleşik Devletler’deki önemli bir ilerici iktisatçılar grubu tarafından ortaya konulmuşlardı ve hem ilerici hem de reformist olarak değerlendirildiler. Daha sonra, krizi hedef alan daha küçük bir talepler kümesinin doğası değerlendirildi ve dönüştürücü devrimci olarak tanımlandı. Yazı, Birleşik Devletler’deki bugünkü finansal ve iktisadî krizi ele alan daha geniş bir devrimci talepler listesinin bir ön sunumuyla sonlandı.

Kaynakça

Albo, Greg, Sam Gindin and Leo Panitch. (2010). *In and Out of Crisis. The Global Financial Meltdown and Left Alternative* , Oakland: PM Press.

Campbell, Al (2010). “Marx and Engels’ Vision of a Better Society,” *Forum for Social Economics*, C.39, s.269-78.

Crotty, James ve Gerald Epstein (2008). "Proposals for Effectively Regulating the US Financial System to Avoid Yet Another Meltdown," *PERI Working Paper*, 181, www.peri.umass.edu/236/hash/e52f8d72ffc03a3fd8ad752de5979024/publication/321/.

D'Arista, Jane ve Stephanie Griffith-Jones (2008). "Agenda and Criteria for Financial Regulatory Reform," FONDAD, www.fondad.org/uploaded/D_Arista-Griffith-Jones/DArista-Griffith-Jones_on_Financial_regulatory_reform.pdf.

George, Henry (1879.) *Progress and Poverty*, New York: H. George & Co.

Lenin, Vladimir (1964 [1917]). "The Impending Catastrophe and How to Combat It," *Lenin Collected Works* C. 25, Moscow: Progress Publishers içinde.

Lewis, Michael (2010). *The Big Short*, New York: W. W. Norton.

Lowenstein, Roger (2010). *The End of Wall Street*, New York: Penguin Press.

Marx , Karl ve Frederic Engels (1975 [1843]). "Letters from the *Deutsche-Französische Jahrbücher*," *Marx Engels Collected Works* (buradan sonra *MECW*) C. 3, Moscow: Progress Publishers içinde.

Marx , Karl ve Frederic Engels (1984 [1848]). *The Manifesto of the Communist Party*, *MECW* C. 6, Moscow: Progress Publishers içinde, s. 505.

Moseley, Fred (2009). "Time for *Permanent* Nationalization!" *The Economic Crisis Reader*, Boston: Economic Affairs Bureau içerisinde. Orijinal olarak *Dollars & Sense*, Mart/Nisan 2009 içine yayınlanmıştır.

Panitch, Leo ve Sam Gindin (2010). "Capitalist Crises and the Crisis this Time," Leo Panitch, Greg Albo ve Vivek Chibber (der.) *The Crisis This Time. Socialist Register 2011*, New York: Monthly Review Press içinde.

Pollin, Robert (2009). "Tools for a New Economy," *Boston Review* Ocak/Şubat, <http://bostonreview.net/BR34.1/pollin.php>.

Volcker, Paul (2010). "How to Reform Our Financial System," Konuk Baş Yazar Yazısı, *New York Times*, 30 Ocak 2010, www.nytimes.com/2010/01/31/opinion/31volcker.html?_r=1&pagewanted=1&hp.

Wainwright, Hillary (2011). "A New Trade Unionism in her Making?" *The Bulletin*, Socialist Project E-Bulletin No. 488, www.socialistproject.ca/bullet/488.php#continue.